

Усім — про все

СВІТ

<http://svit11.wordpress.com>

**НАЙЦІКАВІША
ГАЗЕТА
ДЛЯ КОЖНОГО
З ВАС
Чернігівщина.
Україна. Світ**

-інфо

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ГАЗЕТА

Виходить з лютого 2012 року

№242 4 ТРАВНЯ 2023 РОКУ

ЦІНА 8 ГРИВЕНЬ

На захист незалежності

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує всі останні місяці.

19 квітня

Зенітно-ракетні комплекси Patriot прибули в Україну.

Вони надійшли від США, Нідерландів та Німеччини. Міністр оборони Олексій Резніков повідомив, що українські зенітники «освоїли їх так швидко, як тільки могли». Він подякував американському, німецькому та нідерландському народам за цю допомогу в захисті українського неба.

Одна батарея налічує від чотирьох до восьми пускових установок, розрахованих на чотири ракети кожна.

Президент Володимир Зеленський приїхав на Волинь, де зустрівся з прикордонниками. Зеленський провів нараду щодо облаштування та охорони державного кордону, безпекової ситуації в регіоні, про соціально-економічну ситуацію в області, облаштування фортифікаційних та оборонних інженерних споруд.

Напередодні, 18 квітня, Зеленський здійснив робочу поїздку на Донеччину та відвідав передові позиції українських захисників у Авдіївці. Також він приїжджав на Полтавщину.

США оголосили про виділення чергового пакета військової допомоги Україні на суму 325 мільйонів доларів. До пакета входять додаткові боєприпаси для систем HIMARS, 155-мм і 105-мм артилерійські снаряди, протитанкові керовані ракети TOW, протитанкові комплекси AT-4, протитанкові міни та підривні боєприпаси для знешкодження перешкод. Крім того, допомога містить понад дев'ять мільйонів боєприпасів для стрілецької зброї, чотири автомобілі матеріально-технічного забезпечення, високоточні авіаційні боєприпаси, випробувальне та діагностичне обладнання для технічного обслуговування та ремонту автомобілів, обладнання для охорони портів та гаваней, запасні частини та інше польове обладнання.

21 квітня

Президент Володимир Зеленський 21 квітня підписав ухвалений парламентом законопроект № 7606 про нові правила отримання громадянства України. Йдеться про проект закону про внесення змін до Законів України «Про громадянство України» та «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо умов прийняття до громадянства України. Згідно із законом, для отримання громадянства України потрібно буде скласти іспити на знання української мови, історії та Конституції.

23 квітня

Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба заявив, що голоси за переговори між Україною і РФ, які лунають з різних частин світу, не враховують того факту, що Москва не демонструє ані найменшої готовності до миру. Росія продовжує здійснювати жорстокі напади на українські села і міста з метою вбити більше людей і захопити більше земель.

«Не буде справжнього миру ні для України, ні для решти світу, якщо Росія не понесе повної відповідальності за всі свої злочини, включно зі злочином агресії проти України, злочинами проти людяності та геноцидом».

25 квітня

Суд арештував активи Оксани Марченко, дружини кума Путіна – Віктора Медведчука, в АТ «Запорізький завод феросплавів» на загальну суму понад 1 млрд грн. Про це

повідомила Генпрокуратура. «Рішення суду стосується 13,7% акцій підприємства, якими дружина Медведчука володіє через чотири офшорні компанії». Це зроблено, щоб запобігти відчуженню чи розпорядженню цими цінними паперами та всіма корпоративними правами. Раніше було арештовано активи та майно на понад 5,6 млрд грн, кінцевим бенефіціаром яких є Марченко. Йдеться про корпоративні права на 2,6 млрд грн, об'єкти нерухомості, земельні ділянки і транспортні засоби, іменні акції в трьох обленерго на понад 3 млрд грн, якими вона володіє через офшорні компанії.

Євросоюз надав Україні чергові 1,5 мільярда євро. Це третій транш макрофінансової допомоги у розмірі з пакету у 18 млрд євро. Про це повідомила президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн: «Ми продовжимо допомагати Україні протистояти російській агресії, підтримувати роботу її інституцій та інфраструктури, а також проводити важливі реформи».

Тарифи на електроенергію не зміняться до червня. Кабінет Міністрів на засіданні 25 квітня, продовжив дію фіксованого тарифу на електроенергію для населення до кінця травня. Ціна на електроенергію для населення до червня становитиме в 1,44 грн/кВт-год і 1,68 грн/кВт-год залежно від споживання (до 250 кВт-год та понад 250 кВт-год відповідно).

Президент Володимир Зеленський провів телефонну розмову з головою КНР Сі Цзіньпіном. Прямая мова Зеленського: «Під час годинного спілкування обговорили весь комплекс актуальних питань двосторонніх відносин. Особливу увагу приділили шляхам можливої взаємодії з метою встановлення справедливого і сталого миру для України. Не може бути жодного миру за рахунок територіальних компромісів. Територіальна цілісність України має бути відновлена в межах 1991 року». Також лідери обговорили шляхи зміцнення українсько-китайського партнерства, оскільки до повномасштабного російського вторгнення Китай був торговельним партнером України номер один.

З російського полону за понад рік повномасштабної війни повернули 2 279 українців та українок – військових і цивільних. Прямая мова Зеленського: «Вдалося повернути додому в Україну ще 44 людини з російського полону. Більшість – це військові. З різних напрямків. Є серед них захисники «Азовсталі» та Маріуполя, інших міст Донеччини, Херсонщини, Харківщини... Більшість – рядові та сержанти. Є офіцери. Двоє – цивільні».

27 квітня

14 000 українських військових повернулися захищати Батьківщину після навчання у Великій Британії. «Британія

буде підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно, і витратить ще 2,3 млрд фунтів стерлінгів на військову підтримку України в цьому році», зазначив представник уряду країни..

28 квітня

В ніч на п'ятницю російські агресори завдали масованого ракетного удару по ряду міст України. Найбільша трагедія сталася в місті Умань Черкаської області: російська ракета зруйнувала багатоповерховий житловий будинок (на фото).

Вщент знищені 27 квартир. Цілий день тривали рятівні роботи, з підзавалів рятувальники діставали постраждалих. 23 людини загинули, з них 4 дітини.

В Україну разом приїхали з візитом новий президент Чехії Петр Павел та його словацька колега Зузана Чапутова. Вони, зокрема, побули в містах на півночі Київщини, які зазнали окупації. «Тяжко бачити на власні очі, що українці платять за це найвищу ціну, кров'ю та життями своїх громадян. Боротьба з агресором захищає те, що нас об'єднує», прокоментував Павел. «Ганебні атаки минулої ночі на декілька українських міст, серед яких Умань та Дніпро, внаслідок яких загинули невинні люди, нагадують, що ми не можемо відвертати очі», написала Чапутова у Facebook.

Чехія, Словаччина та Україна підписали декларацію, в якій підтвердили готовність підтримувати Україну на шляху до членства в НАТО та Європейському Союзі і сприяти безпеці України до вступу в Альянс. Документ підписали президенти держав Володимир Зеленський, Петр Павел та Зузана Чапутова. Документ, серед іншого поновлює вимогу до РФ негайно та беззастережно вивести всі свої збройні формування з території України. Словаччина та Чехія відкрили другий десяток спільних декларацій такого типу на рівні лідерів держав-членів НАТО.

До державного бюджету України надійшов черговий грант від США у розмірі 1,25 мільярда доларів. Кошти буде спрямовано на забезпечення пенсійних виплат, виплат бженцям, зарплат працівників охорони здоров'я, співробітникам ДСНС. Загалом з початку великої війни Україна отримала від США близько 16,7 млрд доларів у формі грантів.

Росія знову вдарила авіабомбами по прикордонню Чернігівщини. З 15:30 до 15:35 було зафіксовано 3 прильоти керованих авіаційних бомб, випущених із двох ворожих літаків, по населеному пункту Костобобрів. Внаслідок авіаудару в житловому секторі пошкоджено 8 цивільних будинків, з них 2 загорілися.

Триває передплата на нашу газету на 2023 рік

Усі поштові відділення й листноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» —

86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — без змін:

16 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Парламентська асамблея Ради Європи визнала геноцидом депортацію українських дітей до Росії

ПАРЄ 27 квітня визнала геноцидом депортацію та насильницьке переміщення українських дітей на територію Російської Федерації. Відповідна резолюція була ухвалена на пленарному засіданні.

У Страсбурзі ухвалили резолюцію під назвою «Депортації та насильницьке переміщення українських дітей та інших цивільних осіб у Російську Федерацію або на тимчасово окуповану територію України: створення умов для їхнього безпечного повернення, припинення цих злочинів і покарання винних».

«Асамблея підкреслює, що насильницьке переміщення дітей з однієї групи в іншу з наміром знищити, повністю або частково, національну, етнічну, расову або релігійну групу вважається злочином геноциду відповідно до пункту (е) статті 2 Конвенції про геноцид 1948 року, що збігається з задокументованими доказами депортації та насильницького переміщення українських дітей в Російську Федерацію або на території, що тимчасово перебувають під російською окупацією», йдеться у резолюції.

У документі наголошується, що практика незаконного вивезення українців до Російської Федерації з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей розпочалася ще до початку повномасштабної агресії РФ у формі депортації вихованців дитячих будинків та дітей з інвалідністю зі спеціалізованих установ.

ПАРЄ закликала Міжнародний кримінальний суд розглянути можливість кримінального переслідування за цей злочин.

«Асамблея також підтримує необхідність ретельної фіксації, збору та оцінки доказів злочину геноциду, як це передбачено Римським статутом та Конвенцією про геноцид. Асамблея підтримує розслідування та притягнення до відповідальності за державну політику насильницького переміщення та депортації українських дітей Російською Федерацією, а також потенційні дії України в Міжнародному кримінальному суді та Міжнародному суді ООН», йдеться у документі.

Наступний номер газети вийде 25 травня.

На захист незалежності

1 29 квітня
Внаслідок обстрілу росіянами Семенівської громади на Чернігівщині загинув 63-річний місцевий мешканець, 14-річний підліток дістав поранення. Обстріл одного з прикордонних сіл почався близько 4-ї ранку. Росіяни поцілили по житлових будинках, коли люди ще спали. Один мирний громадянин загинув у власному ліжку. У сусідньому будинку підліток зазнав поранення руки. Ворог обстрілював прикордонні села зі ствольної артилерії. Пошкоджені та зруйновані будинки, господарчі будівлі, автівки місцевих мешканців, було знеструмлено низку населених пунктів.

Пожежа на нафтобазі в окупованому Севастополі. Це є підготовкою до активних дій українського війська, повідомила речниця Сил оборони Півдня Наталія Гуменюк. Вона зазначила, що підірвання логістики ворога – один з елементів підготовки до активних дій Сил оборони України. Вночі 29 квітня у Козачій бухті Севастополя сталася пожежа резервуара з пальним, через влучання безпілотника.

«Ідьте додому, доки не пізно»: президент Чехії залишив послання росіянам на військовій техніці. Президент Чехії Петр Павел під час другого дня свого візиту в Україну відвідав Дніпропетровську область, якій Чехія буде надавати допомогу у відбудові. Президент залишив росіянам послання на військовій техніці, закликаючи забиратися з України. Фото з написом він виклав у своєму Twitter. Це борт української техніки, яка братиме участь у майбутньому контрнаступі. «Ваш підрозділ рушає на передову, і ви хочете йти з ним, хочете вести й бути прикладом. Як командир, я завжди був поруч зі своїми солдатами. Зараз це вже не моя роль. Я приїхав сюди, щоб підбадьорити їх. Ми з вами. Ви помститесь за полеглих, ви відстоїте свободу. Росія, забирайся додому», написав президент Чехії. Він має військове звання генерала, також займав дуже високий пост у керівництві НАТО.

30 квітня
Буданов: Росіяни, які вчинили воєнні злочини в Україні, будуть знайдені та знищені в будь-якій частині світу. Очільник Головного управління розвідки Кирило Буданов впевнений, що російські окупанти, які вчинили воєнні злочини на війні в Україні, будуть знайдені та знищені будь-де. Про це він заявив в інтерв'ю американському телеканалу PBS. «Кожен, хто здійснив воєнні злочини чи злочини проти людяності в Україні, в тому числі дуже кричущі, наприклад, групове згвалтування чи вбивство цивільних і дітей, буде знайдений та знищений у будь-якій частині світу». Буданов додав, що для цього в Україні «достатньо власних сил і засобів».

1 травня
У Брянській області РФ підірвано залізничну колію: з рейок зійшов поїзд із пальним. В області РФ, що межує з Україною, внаслідок підризу колії з рейок зійшов потяг, який перевозив пальне. В Унецькому районі на колії Брянськ – Унеча спрацював вибуховий пристрій. Внаслідок підризу ворог втратив тепловоз, чотири вагони та 12 тонн дизельного палива. Вибухівку на коліях у було встановлено в трьох місцях. Потяг із 60 вагонами був завантажений нафтопродуктами і пилотматеріалами. Кілька вагонів перекинулися, виникла пожежа. Поїзди на цій ділянці не змогли курсувати до ранку 2 травня.

Нічна ракетна атака на Павлоград і район. Внаслідок ворожої ракетної атаки у Дніпропетровській області є влучання, внаслідок чого постраждали 34 людей, з них 5 дітей. Ворог атакував ракетами. 7 з них військовий повітряного командування «Схід» збили. Але є влучання. У Павлограді пошкоджено 24 багатопверхівки, 80 приватних житлових будинків, 9 шкіл і дитсадків, 5 магазинів. Двоє загинули. Є руйнування й у громадах Павлоградського району. У Вербківській – побиті майже 40 житло-

вих будинків, у Юр'ївській – 2. У Межирицькій – пошкоджено школу.

Ворог бомбардував Чернігівщину: загинула дитина. Росіяни продовжують продовжувати бити по цивільній інфраструктурі прикордоння. Близько 14:50 військові зафіксували пуски двох керованих авіабомб із російських літаків Су-35 по селу Лизунівка Новгород-Сіверського району. Унаслідок авіаудару загинув Валентин Мехед, 2009 року народження (на фото).

Дістали поранення ще дві цивільні особи. Також частково зруйновано будівлю школи (непрацююча) та пошкоджено приватні будинки. У всіх прикордонних районах області освітні заклади, в тому числі і працюючі, зачинено, навчання йде у дистанційному режимі.

Президент Володимир Зеленський вніс до Верховної Ради законопроекти про продовження дії воєнного стану та мобілізації в Україні. Пропонується продовжити термін дії воєнного стану та загальної мобілізації на 90 днів з 20 травня. Режим воєнного стану діє в Україні з 24 лютого 2022 року, тобто з першого дня повномасштабної війни. Згодом він кілька разів продовжувався Верховною Радою за поданням президента. 2 травня парламент продовжив воєнний стан і мобілізацію до 18 серпня.

Президент Анджей Дуда про надання Україні військової допомоги: «Я дію в інтересах Польщі». Президент Польщі Анджей Дуда заявив, що в інтересах його країни, щоб Україна дала відсіч агресії РФ, і саме тому Польща передає Києву військову допомогу. «Я переслідую інтерес Республіки Польща, і він полягає в тому, щоб Україна дала відсіч російському агресору. Саме тому ми приймаємо рішення про військову допомогу. Ми проявили добросусідство, ми здобули авторитет на міжнародній арені завдяки надзвичайному жесту з боку поляків».

2 травня
Командувач Сухопутних військ Збройних сил України генерал-полковник Олександр Сирський відвідав бійців на Бахмутському напрямку. Він повідомив: «Ми продовжуємо ведення оборонної операції та стримування ворога на Сході. Приїхав до наших воїнів, які виконують бойові завдання на Бахмутському напрямку. Разом з командирами ми ухвалили низку необхідних рішень, спрямованих на забезпечення ефективного оборони та нанесення максимальних втрат противнику. Бахмут тримається». Сирський повідомив поспілкувалися із захисниками східного фронту.

8 бригад «Гвардії наступу» готуються, будуть формуватися нові. Вісім бригад надійдуть під командування Сил оборони після отримання бойового завдання, також буде сформовано додаткові підрозділи. Про це повідомив міністр внутрішніх справ України Ігор Клименко. «У нас є плани по формуванню додаткових бригад, бо на це є попит, а у нас є можливість. Ми доозброємо бригади, які вже сформовані, вони пройдуть відповідне навчання – це 2-3 тижні – і паралельно розпочинаємо формування додаткових підрозділів». Завдання кожної з цих бригад – проведення наступальних штурмових дій разом із Силами оборони під час військових операцій.

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 02.05.23 склали: особового складу – близько 191420 осіб; танків – 3701; бойових броньованих машин – 7193; артилерійських систем – 2930; ракетних систем залпового вогню – 544; засобів ППО – 298, літаків – 308, гелікоптерів – 294; безпілотних літальних апаратів оперативно-тактичного рівня – 2477; крилатих ракет – 947; кораблів/катерів – 18; автомобільної техніки та автоцистерн – 5851.

Мер Парижа – Зеленському: «Якщо в 2024 році ще буде війна, спортсменів РФ не повинно бути на Олімпіаді»

У межах проведення Міжнародного саміту міст та регіонів президент України Володимир Зеленський 20 квітня зустрівся з мером французького міста Париж Анн Ідальго та з президентом Комітету регіонів Європейського Союзу Васко Кордейру. Зеленський відзначив вагомий масштаб допомоги, яку надали й продовжують надавати Україні Париж і Комітет регіонів ЄС із самого початку повномасштабної війни РФ. Окремо подякував меру французької столиці за підтримку десятків тисяч вимушено переселених українців, яким Париж надав прихисток і допоміг знайти його по всій Франції, а також за понад 100 вантажівок гуманітарної допомоги Україні. Зеленський нагадав про лідерство Парижа на енергетичному треку й допомогу Україні в проходженні цієї складної зими.

Окремо президент відзначив особисту непохитну позицію Анн Ідальго в питанні недопущення російських спортсменів до міжнародних змагань, насамперед до Олімпійських ігор, що пройдуть у Парижі наступного року.

Пряма мова Ідальго: «Ми надзвичайно віддані Олімпійським іграм. Для мене Париж – столиця прав людини. І не тільки для мене. Це дуже важ-

ливо – цінності Олімпійського руху. Цінності гуманізму. Цінності Європи. На наступних Олімпійських іграх у Парижі у 2024 році, якщо війна триватиме, якщо росіяни все ще атакуватимуть вас, це означатиме, що вони атакують нас і наші цінності. І, як на мене, російських спортсменів не можна приймати в Парижі, якщо триває війна. Ви можете розраховувати на Париж і на мене».

Зеленський вручив меру французької столиці почесну відзнаку «Місто-рятівник», що була присвоєна Парижу його указом.

Байден оголосив, що балотуватиметься на другий термін

Президент США Джоозеф Байден 25 квітня офіційно оголосив про наміри вдруге змагатися за президентську посаду на виборах 2024 року. «У кожного покоління є той момент, коли потрібно відстоювати демократію. Відстоювати свої фундаментальні свободи. На мою думку, зараз такий момент настав для нас. Тому я буду балотуватися для переобрання президентом США».

Байден – найстарший чинний президент США, наприкінці цього чотирирічного терміну повноважень йому виповнить 82 роки.

Президентка Словаччини Зузана Чапутова відвідала Чернігівщину

29 квітня був другий день візиту в Україну президентки Словаччини Зузани Чапутової. Лідерка Словаччини побувала сумно-

вісному підвалі школи, де російські окупанти утримували кількості людей. Президентка розповіла про поїзду у своє-

му Twitter та наголосила, що причетні до усіх воєнних злочинів не мають залишитися безкарними. «Ніякими словами не описати жахи російської окупації у Ягідному – 367 людей утримували в підвалі школи. 11 з них померли. Злочини проти людяності – це свідоме рішення, щоб сіяти страх і страждання. Ми зобов'язані допомогти забезпечити справедливість та відповідальність за усі воєнні злочини, скоєні в Україні».

ваччини цього дня відвідала Чернігівщину. В Чернігові вона ознайомилася з руйнуваннями, завданими місту весною минулого року, під час його облоги і боїв.

Побувала на околиці міста, де споруджується модульне містечко для людей, у яких зруйноване житло.

Також Зузана Чапутова побувала у селі Ягідне неподалік Чернігова, яке було місяць в окупації і де російські агресори чинили терор проти мирного населення. Зокрема, пре-

Підписано закон про заборону пропаганди російської імперської політики

Президент Володимир Зеленський підписав ухвалені Верховною Радою закон «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», який встановлює заборону на поширення символіки російської імперської політики на всій території України.

Закон набуває чинності через три місяці після його опублікування, за цей час Кабінет міністрів має підготувати нормативну базу для реалізації його положень.

Відповідно до норм ухваленого закону виготовлення, поширення та публічне використання символіки російської імперської політики в Україні забороняються.

До символіки російської ім-

перської політики належать, зокрема:

пам'ятники, присвячені особам, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях державних утворень Росії і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики;

пам'ятники, присвячені особам, які публічно підтримували, прославляли або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії;

назви географічних об'єктів та об'єктів місцевої топонімії на честь вищезгаданих осіб, або назви на честь російських міст та інших географічних, історичних та культурних об'єктів Росії;

прапори та гімни державних утворень Росії.

На виконання вимог цього закону органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають вилучити з публічного простору пам'ятники, присвячені особам, які причетні до реалізації російської імперської політики, а також перейменувати вулиці, площі, парки, сквери, географічні об'єкти, які містять символіку російської імперської політики.

Крім того, закон передбачає, що географічні об'єкти, які мають русифіковані назви (зокрема, Южне, Северодонецьк, Южноукраїнськ) мають привести свої назви у відповідність до українського правопису або повернути історичну назву.

День пам'яті та примирення

Український інститут національної пам'яті:
інформаційні матеріали до Дня пам'яті та примирення –
8 травня

Законом України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» встановлено День пам'яті та примирення, який відзначається щороку 8 травня з метою вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни 1939 – 1945 років.

Запроваджуючи цю пам'ятну дату, Україна прагнула доєднатися до європейської традиції відзначення перемоги у Другій світовій війні, пошанування всіх борців із нацизмом та жертв війни. А також – нагадати, що війна розпочалася внаслідок домовленостей між двома тоталітарними режимами: націонал-соціалістичним (нацистським) у Німеччині й комуністичним в СРСР. У 1939 – 1945 роках обидва тоталітарні режими вчинили на українській землі численні злочини проти людяності, воєнні злочини та злочини геноциду, внаслідок чого український, єврейський, кримськотатарський та інші народи, що жили в межах території сучасної України, зазнали величезних втрат.

Цього року Україна вдруге відзначає День пам'яті та примирення в умовах повномасштабної збройної агресії Росії. Сучасна війна також супроводжується жахливими воєнними злочинами з боку російської армії та політично-військового керівництва РФ.

Український інститут національної пам'яті пропонує надалі дотримуватися європейського підходу в меморіалізації подій, героїв і жертв Другої світової та сучасної російсько-української воєни.

Цього року 8 травня, в День пам'яті та примирення, Україна вшануватиме пам'ять кожного, хто боровся з нацизмом, та всіх жертв Другої світової війни.

Надзвичайно важливо згадувати та вшановувати подвиг тих, хто боровся з нацизмом і переміг його. Не менше заслуговують на увагу та пам'ять і жертви війни: оstarбайтери, діти війни, цивільні, які постраждали від бойових дій та окупації їхніх міст і сіл. Війна – це не лише танки, гармати й масштабні бої. Це – долі, мільйони маленьких і великих людських бід, які тривали роками.

Українці на боці антигітлерівської коаліції зробили значний внесок у перемогу над нацизмом та союзниками гітлерівської Німеччини. Ціна цього внеску – надзвичайні втрати впродовж 1939 – 1945 років серед українців та інших народів, які жили на території України.

Друга світова стала можливою через змову антигуманних режимів – нацистського і радянського. Спадкоємицею останнього нині є Російська Федерація. Вона прагне привласнити перемогу над нацизмом, щоб маніпулювати й власними громадянами, і міжнародною спільнотою. Ми наголошуємо – жодна країна не може претендувати на виняткову роль у перемозі над нацизмом. Перемога – результат титанічних зусиль десятків держав і сотень народів. Так само неприпустимими є спроби прикриватися моральним

авторитетом переможця для агресивної політики, кульмінацією якої стало злочинне повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року.

У Російській Федерації відзначення перемоги над нацизмом поступово перетворювалося на культ, а потім і взагалі на потворне явище «победобесія», метою якого є пропаганда війни, вивіщення над іншими народами, привласнення собі статусу «головного переможця», виправдання агресивної ідеологічної мобілізації громадян, а також плекання безвідповідального та безпідставного реваншизму. Саме через це **Україна з часів Революції гідності послідовно впроваджує європейський підхід пам'ятання про Другу світову війну**. А також застерігає інші країни від наслідків підтримки, поширення чи потурання російським нарративам до 9 травня, адже Кремль використовує причетність росіян до перемоги над нацизмом як моральне обґрунтування сучасних дій Росії.

Сьогодні російська влада фактично зруйнувала систему міжнародних відносин, встановлену після Другої світової війни. Збройною агресією проти України вона розв'язала першу в XXI столітті континентальну війну в Європі, підірвавши систему колективної світової безпеки. У цьому РФ нагадує гітлерівську Німеччину 1930-х років напередодні глобального конфлікту. А ми маємо нагадувати світові, що слабкість, страх і нерішучість міжнародної спільноти напередодні Другої світової заохочували агресорів до все більшого розмаху злочинів. Сьогодні міжнародна спільнота має змогу опиратися на той гіркий досвід та історичні уроки.

День пам'яті та примирення символізує не триумф переможців над переможеними, а застереження – диктатори завжди прагнуть задовольнити імперські амбіції збройним шляхом, ультиматумами, агресією, анексією. Найважливішим підсумком війни має бути не культ перемоги, а вміння цінувати мир, категорично і безкомпромісно захищати його всіма розумними засобами.

Нині, як і в роки Другої світової війни, Україна воює з агресором. Однак тепер це – путінська Росія, яка говорить про «вирішальний внесок у перемогу над нацизмом росіян». Сьогодні саме РФ, убравши в себе всі злочинні практики нацизму й комунізму, зазіхає на нашу територіальну цілісність і зруйнувала мир у Європі.

Наша боротьба триває щоденно від 2014 року, і ми неодмінно переможемо, бо захищаємо рідну землю, боронимо своє право вільно обирати майбутнє. Для нас це війна за свободу, цивілізованість, демократію та європейські цінності проти імперських амбіцій підступного агресивного сусіда-злочинця. Міць наших збройних сил є запорукою існування держави та збереження прав людини.

Внесок українців у перемогу над нацизмом у Другій світовій війні

Друга світова війна стала найбільш кривавою і жорстокою в історії людства – загинуло від 50 до 85 мільйонів людей. Українці воювали на боці антигітлерівської коаліції (Об'єднаних націй) – і в складі Червоної армії, й армій західних союзників, і підпільних рухів Опору – та здійснили значний внесок у перемогу над нацизмом. А українська земля була одним з основних полів битви у цій війні. Ціною перемоги стали надзвичайні втрати впродовж 1939 – 1945 років – українців та інших народів, які проживали на нашій землі. Загинуло понад вісім мільйонів: близько 3 мільйонів воїнів та 5 мільйонів цивільних.

На початку Другої світової війни український народ не мав незалежної держави та був розділений між кількома країнами. Обидві тоталітарні системи (нацисти й комуністи), що однаково не рахувалися з ціною людського життя, використовували невіршене «українське питання» та прагнення українців до незалежності й суверенітету у власних цілях та геополітичних іграх, а українські землі розглядали виключно як ресурс. Єдиним українським політичним суб'єктом у роки війни був визвольний рух – люди й організації, що боролися за незалежність від обох тоталітарних режимів. До таких організацій, зокрема, зараховують й Українську повстанську армію.

Друга світова війна закінчилася зусиллями дипломатії, але виграна вона була сміливими воїнами та зброєю. Сьогодні, коли Росія без оголошення війни напала на Україну і здійснює огідну, безчесну, засуджену міжнародною спільнотою незаконну агресію, ми маємо не просто право на загалнонаціональний збройний спротив, але і на підтримку всього світу. Українці зі зброєю в руках захищають Європу і дають шанс на створення нової, більш справедливої, світової системи безпеки, на побудову більш тривкого миру. Але умовою для цього є перемога над Росією, відновлення територіальної цілісності України та унеможливлення майбутньої агресії росіян проти будь-кого на планеті.

Після перемоги у російсько-українській війні наша держава та український народ отримають нове державне свято перемоги над нацизмом – сучасним нацизмом, що об'єднає все суспільство.

Коли нацизм капітулював

Акт про безумовну капітуляцію нацистської Німеччини було підписано у Реймсі о 2 годині 41 хвилини 7 травня 1945 року з участю представника від Радянського Союзу генерала Івана Суслопарова. Проте Сталін відмовився визнати акт. Він захотів підписання нового у Берліні, здобутому Червоною армією. Тож поставив ще одну вимогу союзникам – жодних офіційних оголошень про перемогу до вступу в силу іншої капітуляції.

Прем'єр Великобританії Вінстон

1939 – 1945
ПАМ'ЯТАЄМО
ПЕРЕМАГАЄМО

Черчилль і президент Сполучених Штатів Гаррі Трумен відмовили. Черчилль поспівав на парламент, який вимагатиме від нього інформації, а Трумен – на те, що прохання Сталіна надійшло пізно та скасувати оголошення неможливо.

На це Сталін заявив, що підписаний у Реймсі договір не можна скасувати й не можна визнати, адже капітуляція має бути прийнята не на території переможців, а там, звідки прийшла агресія, – в Берліні. Союзники погодилися.

Другий Акт про капітуляцію Німеччини підписали у берлінському передмісті Карлсхорст – 8 травня, о 22:43, за центральноєвропейським часом, а це – за московським 9 травня, 00:43. Його текст майже дослівно повторював попередній. Наприклад, підтвердив час припинення вогню – 8 травня, о 23:01, за центральноєвропейським часом.

Культ «9 травня»

Свято Дня Перемоги в Радянському Союзі було встановлено тоді ж, 8 травня 1945 року. Указом Президії Верховної Ради СРСР оголошено 9 травня днем всенародного торжества та вихідним днем. У 1945-му в цей день ніяких особливих урочистих заходів не відбулося. Парад Перемоги за наказом Сталіна провели у Москві лише 24 червня. Жодних святкових парадів чи ходи ветеранів на Красній площі не було й у наступні роки. У 1947-му статус цього дня взагалі змінили. Згідно з указом Президії Верховної Ради СРСР від 23 грудня 1947 року, День Перемоги став робочим днем, але залишився одним із державних свят. Поміж іншим, у тому ж 1947 році радянська влада ухвалила рішення про скасування будь-яких виплат і пільг для ветеранів, які були удостоєні державних нагород.

Від 1948 до 1965 року 9 травня не було вихідним днем в СРСР, проте певні святкування відбувались. У містах-героях і столицях союзних республік давали артилерійський салют, на перших шпальтах радянських газет публікували офіційні вітання з Днем Перемоги. Тож увага до цього дня та певні заходи зберігалися. Однак, інші радянські свята, наприклад, 1 травня – День міжнародної солідарності трудящих та 7 листопада – річницю Жовтневої революції в той час відзначали зі значно більшим розмахом.

Вихідним День Перемоги знову став у 1965 році. Тоді ж провели і ювілейний Парад Перемоги до 20-ї річниці. Це був другий парад після закінчення війни. Третій відбувся в 1985-му, а четвертий – у 1990 році. Щорічним дійством Парад Перемоги став уже в Російській Федерації з 1995-го.

Після 1960-х років 9 травня стало головним святом в СРСР, а міф перемоги заступив міф революції. Компартія та особисто Леонід Брежнев почали активно експлуатувати тематику «Великої Перемоги» як одного зі складників підвищення авторитету правлячої верхівки в суспільстві.

Пам'ять про Другу світову («Велику Вітчизняну») війну поступово перетворилася на потужний квазірелігійний культ. У сучасній Росії міфи

про Другу світову війну продовжують залишатися осередком ідентичності, а практики, часто просякнуті профанізацією та гротеском, отримали назву «победобесія».

Всередині РФ риторика перемоги виконувала і виконує функцію ідеологічного складника легітимізації правлячого режиму. Однак російська пропаганда спрямовує міфи про Другу світову війну не лише на власну країну та продовжує активно культивувати їх серед країн, які колись були частиною СРСР, а й поширює ці маніпулятивні нарративи у Європі та світі. Так РФ намагається атакувати пам'ять інших країн, їхню ідентичність, а часом і кордони. Держава-агресор послуговується міфом перемоги у Другій світовій війні як індульгенцією, вчиняючи злочини проти цивільних та військовополонених в Україні, прикривається своєю нібито «виключною роллю» в перемозі над Гітлером.

Згадуючи про Другу світову війну 8 травня, світова спільнота має усвідомити та пам'ятати: сучасна Росія – не переможець над Гітлером та нацизмом, не визволитель Європи, а жорстокий агресор, який нехтує міжнародним правом.

9 травня – День Європи

Після завершення Другої світової війни європейські країни почали продумувати принципи політичної співпраці та економічної кооперації. Зрештою 9 травня 1950 року французький міністр закордонних справ Роберт Шуман виступив за ініціативою налагодити в Європі спільну координацію та контроль за важкою промисловістю. Він запропонував розробити принципи спільної політики для досягнення солідарності в цій окремій галузі. Шляхом до реалізації плану Шумана мала стати Європейська спільнота вугілля та сталі. За задумом Шумана, Франція, Німеччина та інші європейські країни мали передати управління виробництвом вугілля та сталі єдиному органу. Унаслідок такого об'єднання ключові галузі військової промисловості також мали перейти під спільний контроль, що унеможливило б підготовку окремої країни до нової війни.

У результаті 18 квітня 1951 року в Парижі був підписаний договір про створення Європейської спільноти вугілля та сталі. Спершу його ратифікували шість країн: Франція, Німеччина, Італія та країни Бенілюксу – Бельгія, Нідерланди й Люксембург. Організація була відкрита для інших європейських країн.

Нині вважається, що Декларація Шумана офіційно започаткувала процес європейської інтеграції. Саме тому в ЄС 9 травня відзначається День Європи.

За посиланням <http://ww2.uinpr.gov.ua/> діє сайт Українського інституту національної пам'яті, присвячений Другій світовій війні. Він містить інформацію про ключові події, постаті, карти, інфографіку, фотогалерею, відеоролики й електронні видання про війну, підбірку фільмів «20 000 хвилин, які змінять ваше уявлення про Другу світову війну» та інші проекти.

Індія обігнала Китай і вийшла на перше місце за кількістю населення

Індія стала найбільш населеною країною світу, обігнавши Китай майже на 3 мільйони осіб: її населення – 1,4286 мільярда людей. В Китаї нині 1,4257 мільярда осіб.

Про це повідомляє Фонд народонаселення Організації Об'єднаних Націй. Сполучені Штати Америки посідають третє місце з населенням 340 мільйонів.

Очікується, що Індія, де половина населення молодша за 30 років, у найближчі роки стане найбільшою економікою світу, що зростатиме найшвидше. Третя за величиною економіка Азії зараз є домою для майже п'ятої частини людства – більше, ніж усе населення Європи, Африки чи Америки.

Ізраїль відзначає 75 років держави

25 квітня, після завершення Дня пам'яті жертв війн та терактів, розпочалося офіційне святкування 75-ї річниці від дня заснування держави Ізраїль. На офіційній церемонії 12 свічок запалили представники різних верств ізраїльського населення.

У зв'язку з урочистістю було посилено заходи безпеки. Введено режим блокади палестинських територій в Юдеї та Самарії, а також закрито КПП на кордоні із сектором Газа.

День незалежності Ізраїлю («Йом а-Ацмаут») – головне державне свято, яке відзначається на честь проголошення держави Ізраїль 14 травня 1948 року (5 яра 5708 року за єврейським літочисленням). Цього дня, за 8 годин до закінчення британського мандату в Палестині, було підписано Декларацію незалежності Ізраїлю, і Давид Бен-Гуріон (згодом перший прем'єр-міністр країни) проголосив створення держави Ізраїль. Це оголошення було зроблено у рамках 181 резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1947 року.

Легендарний шахіст Гаррі Каспаров: «Міжнародний трибунал щодо злочинів в Україні має відповідати структурі Нюрнберзького трибуналу»

13-й чемпіон світу з шахів Гаррі Каспаров давно в опозиції до російського режиму. Також він чітко підтримує Україну в її боротьбі за свободу і незалежність, проти російської агресії. Каспаров у своєму інтерв'ю розповів про те, як потрібно судити всіх винних у злочинах в Україні. «Міжнародний трибунал щодо злочинів в Україні має відповідати структурі Нюрнберзького трибуналу. Він визначив декілька категорій військових злочинців: політичне керівництво, військове керівництво, ті, хто безпосередньо брав участь у репресіях, пропагандисти, і ті, хто надавав злочинцям економічну допомогу».

Німеччина вивела з експлуатації три останні АЕС

У ніч на 16 квітня влада Німеччини відключила від мережі три останні атомні електростанції: Isar 2 у Баварії, Neckarwestheim 2 у Баден-Вюртемберзі та Emsland у Нижній Саксонії. Це є кінцем для Німеччини виробництва атомної енергії, яке тривало понад 60 років.

Попри те, що рішення про поступову відмову від ядерної енергетики було ухвалено вже давно, дискусії всередині суспільства та у владі про її плюси та мінуси досі тривають.

Поштовхом до прийняття рішення щодо відмови атомної енергетики стала аварія на АЕС «Фукусіма-1» в Японії 2011 року. Ще тоді уряд вирішив, що останні три АЕС в Німеччині мають остаточно зупинитись наприкінці 2022 року. Але через повномасштабне вторгнення РФ в Україну і російський енергетичний шантаж уряд Шольца вирішив перенести термін зупинки АЕС на 15 квітня.

У Німеччині ввели універсальний проїзний за 49 євро

В країні з 1 травня почав діяти так званий «німецький квиток» (Deutschlandticket) – універсальний місячний проїзний для громадського транспорту на всій території країни, який коштує 49 євро. Він поширюється лише на локальний і регіональний транспорт – міські автобуси, трамваї, метро, приміські поїзди тощо. Швидкісні поїзди та автобуси далекого прямування оплачуються окремо.

Фіналісти журналістської премії імені Гонгадзе

Ось список номінантів премії імені Георгія Гонгадзе за 2023 рік: журналісти Богдан Логвиненко, Андрій Дубчак і Сергій Сидоренко.

Лауреата Премії традиційно оголосять у Києві 21 травня, у день народження Георгія Гонгадзе.

Андрій Дубчак – фотограф, воєнний кореспондент, засновник інтерактивного проєкту DonbasFrontliner. До повномасштабного вторгнення Росії розповідав про війну на сході України, а після 24 лютого 2022 року – знімав в усіх гарячих точках війни. З 2003 року співпрацює з «Радіо Свобода».

Богдан Логвиненко – письменник, журналіст, фотограф. У 2016 році заснував проєкт Ukraïner. Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну одним із найважливіших пріоритетів Ukraïner стали оповіді про незламність українців, розказані різними мовами на різних платформах.

Міністри G7 встановили нові цілі для розвитку сонячної та вітрової енергетики

Міністри клімату та енергетики Великої сімки (G7) встановили нові колективні цілі для сонячної енергетики та офшорних вітроенергетичних потужностей, погодившись прискорити розвиток відновлюваної енергетики та рухатися до швидшої відмови від викопних видів палива.

Однак міністри так і не підтримали кінцевий термін відмови від вугілля до 2030 року, на якому наполовину Канада та інші члени Групи, і залишили відкритими двері для подальших інвестицій у газ, заявивши, що цей сектор може допомогти розв'язати проблему потенційного дефіциту електроенергії.

Загалом міністри домовились про поступову відмову від викопного палива за-

для досягнення нульового викиду вуглекислого газу не пізніше 2050 року.

Міністри провели дводенні зустрічі з питань клімату, енергетики та екологічної політики в північному японському місті Саппоро. Відновлювані джерела палива та енергетична безпека набули нової актуальності після вторгнення Росії в Україну.

У своєму комюніке учасники пообіцяли спільно збільшити потужність офшорних вітрових і сонячних електростанцій.

«Канада чітко заявила, що вугільна енергетика повинна бути поступово припинена до 2030 року, і Оттава, Великобританія та деякі інші члени G7 взяли на себе зобов'язання до цієї дати», йдеться в повідомленні.

Фіналіст Премії імені Георгія Гонгадзе за 2020 рік.

Сергій Сидоренко – журналіст, співзасновник та головний редактор видання «Європейська правда». З 2014 року воно виросло в потужне й популярне медіа про міжнародну політику та євроінтеграцію. 2021 року його відзначили національною премією «Високі стандарти журналістики». Фіналіст Премії імені Георгія Гонгадзе за 2022 рік.

За умовами премії, лише члени Капітули (журі) мають право номінувати журналістів на її здобуття та визначати володарів спеціальних відзнак.

Цьогоріч до Капітули Премії імені Георгія Гонгадзе увійшли: дружина Георгія Гонгадзе, журналістка, керівниця мовлення «Голосу Америки» у Східній Європі Мирослава Гонгадзе; президент Українського ПЕН, філософ, письменник і журналіст Во-

лодимир Єрмоленко; журналістка, співзасновниця видання «Українська правда» Олена Притула; декан Києво-Могилянської Бізнес-Школи Олександр Саврук; меценатка Премії Гонгадзе Оксана Просолонко; лауреат Премії -2022 Євген Малолетка;

лауреат Премії-2022 Мстислав Чернов; лауреатка Премії-2021 Мирослава Барчук; лауреат Премії-2020 Павло Казарін; журналіст і медіаменеджер Зураб Аласанія.

Премія імені Георгія Гонгадзе була заснована 2019 року Українським ПЕН у партнерстві з Києво-Могилянською бізнес-школою, powered kmbs Alumni platform та виданням «Українська правда».

Лауреатами Премії в попередні роки стали Вахтанг Кіпіані (2019), Павло Казарін (2020), Мирослава Барчук (2021), Мстислав Чернов і Євген Малолетка (2022).

Для населення ціна на газ залишається незмінною ще на рік

Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» продовжила дію тарифного плану «Фіксований» ще на рік на рівні ціни 7,96 грн за куб. м (з ПДВ). Це рішення було прийнято з урахуванням воєнного стану та економічної ситуації в Україні.

«Нафтогаз України» безперервно та стабільно забезпечує газом понад 12,4 млн українських домогосподарств. Усі ці клієнти отримують газ відповідно до річного тарифного плану «Фіксований». Період дії тарифу складає: з 1 травня 2023 року по 1 травня 2024 року включно.

Населені пункти відбудують за принципом «краще, ніж було»: серед них село Ягідне

Кабінети міністрів України визначили перші такі 6 населених пунктів, Відбудова їх відбуватиметься експериментально – «комплексно й за новими принципами». Це Бородянка та Мощун у Київській області, Тростянець у Сумській області, Посад-Покровське в Херсонській області, Циркуни в Харківській області та Ягідне в Чернігівській області.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль повідомив: «План швидкого відновлення на цей рік має п'ять пріоритетів. Насправді ж це сотні різних проєктів, сотні міст та селищ, де відновлення відбуватиметься одночасно.»

У згаданих містах будуть відбудовувати не окремі будівлі та споруди, а все – з «системним підходом, новим плануванням та повною трансформацією цих населених пунктів».

Шмигаль додав, що реалізація експериментального проєкту не означає, що відновлення не торкнеться інших населених пунктів. «Відбудова вже триває по всій країні. Цей документ – про пошук найбільш ефективних підходів, які забезпечать прозорість, ефективність, системність та швидкість відновлення одночасно.»

Вітання та подяки від просвітян України

Хоч в Україні продовжується пекельна війна з москалями, але народ України живе палкою надією на перемогу!

В час Великодня Товариство Української Мови (США) отримало від обласних і місцевих «Просвіт» в Україні святочні побажання та звіти про сучасну ситуацію гуманітарної допомоги.

Фінансова поміч від ТУМ була передана потерпілим родинам, яких батьки, чоловіки чи сини згинували в боротьбі за свою державу. Поміч також була передана переселенцям із окупованих частин України та на потрібну техніку для воїнів Збройних Сил України.

Зворушливо звучать звіти-подяки за отриману допомогу в Рівному, Луцьку, Луганську, Києві, Чернігові, Полтаві, Чернівцях, Хмельницькому, Самборі, Івано-Франківську, від журналістів «Універсум» (Львів), «Бористен» (Дніпро), часопису «Світ-інфо» (Чернігів).

Листи-подяки також отримали від школи № 4 Чернігівської міської ради – за фінансову допомогу для відновлення школи, яка була ушкоджена внаслідок воєнних дій.

Товариство Української Мови з поміччю української громади в діаспорі плянує надалі допомагати народові України не тільки словом, а і ділом!

Кошти ТУМ виділено також на відбудову зруйнованих боями будинків мешканців Куликівської громади на Чернігівщині

Цієї Грамотою українські військові нагородили ТУМ (США) за допомогу нашої армії. Такою ж Грамотою нагороджені керівники ТУМ Віра і Богдан Боднаруки.

Подяка Рівненської обласної «Просвіти» Вірі і Богданові Боднарукам за допомогу Україні!

Голова Полтавської обласної «Просвіти» Микола Кульчинський передав допомогу від ТУМ матерям з дітьми-інвалідами

Віра БОДНАРУК, Голова Товариство Української Мови (США)

Чорнобильська катастрофа. Смерть тисяч людей заради виживання радянського режиму

Головною особливістю будь-якого тоталітарного режиму є знецінення людського життя. Людина існує лише як гвинтик цієї політичної системи і заради свого існування режим знищує мільйони громадян. Комуністичний тоталітаризм це підтвердив ще раз у ситуації із техногенною катастрофою на Чорнобильській АЕС.

Аварія сталася 37 років тому – у 1986 році. Тодішній комуністичний режим до останнього намагався приховати інформацію про масштаби забруднення території та опромінення радіацією людей. Приховував не тому, що розумів масштаби і наслідки катастрофи. А тому, що влада завжди так працювала і показувала СРСР як найкращу в світі державу, в якій ніяких катастроф ніколи не відбувається.

Хто перший забив на сполох після аварії на ЧАЕС?

Демократичні данці та шведи через підвищені показники радіації.

27 квітня данська лабораторія ядерних досліджень зафіксувала на Чорнобильському атомному реакторі аварію категорії «Максимальна проектна аварія». Тоді ж різке зростання радіаційного фону зареєстрували на АЕС «Форсмарк» поблизу Стокгольма. Із метою збереження здоров'я своїх громадян, влада Данії евакуювала зі станції 600 осіб персоналу. Це при тому, що ця станція розташована за півтори тисячі кілометрів від епіцентру вибуху.

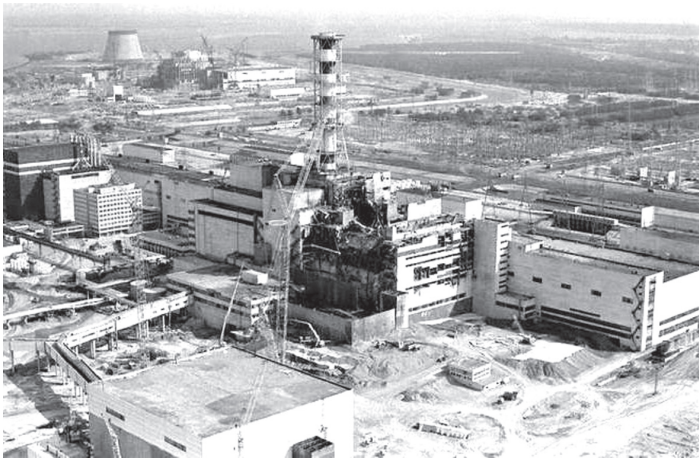
Натомість, в СРСР лише через 36 годин після аварії розпочали «тимчасову евакуацію» мешканців Прип'яті – найближчого до ЧАЕС міста з населенням майже 50 тисяч осіб.

Спроби шведів дізнатися дипломатичними каналами про причини раптового забруднення на території СРСР виявились безрезультатними.

Коли СРСР повідомив про аварію на станції?

Радянське телебачення вперше повідомило своїх громадян про аварію лише через три доби – увечері 28 квітня в телевізійній програмі «Время».

Це були 14 секунд коротких фраз: «Від Ради Міністрів СРСР. На Чорнобильській атомній електростанції відбулася аварія. Пошкоджений один із атомних реакторів. Вживаються заходи щодо ліквідації наслідків аварії. Постраждалими надається допомога. Створено урядову комісію». Це був вимушений крок влади СРСР після того, як шведи пригрозили подати офіційний запит до МАГАТЕ – Міжнародного агентства з атомної енергії. А вже за декілька годин на американському каналі «АВС» вийшов кількотижневий новинний сюжет про аварію в Чорнобилі.

Чи розуміло вище партійне керівництво уся небезпеку, пов'язану із катастрофою на ЧАЕС?

Однозначно, не розуміло. На доповідній записці КГБ про аварію на ЧАЕС від 28 квітня напроці цифр – показників радіації перший секретар ЦК КПУ Щербіцький своєю рукою написав: «*Что эта означает?*». Ця фраза стала вироком режиму. Це доказ того, що спецслужби та вище партійне керівництво інформували один одного про ситуацію цифрами, суті яких вони самі не розуміли. Натомість «здійснювали заходи щодо недопущення поширення панічних чуток та тенденційної інформації».

Чи була катастрофа на ЧАЕС надзвичайною ситуацією для тодішніх керівників країни?

Не була. Для чекістів це був не настільки важливий факт, як, наприклад, інформація про появу синьо-жовтих прапорів в публічних місцях чи інші активні антирадянські прояви. Бо про факти «націоналістических проявленій» доповідали відразу наверх окремим спецповідомленням навіть у вихідні чи святкові дні.

А от про катастрофу на ЧАЕС КГБ доповідало ЦК КПУ – увага – лише 28 квітня, і лише на третій і четвертій сторінці інформаційного повідомлення після звичного першого пункту щодо кількості іноземців в УРСР.

Чи намагалася комуністична верхівка захистити дітей від шкідливого впливу радіації?

Ні, не намагалася. Про аварію в СРСР не можна було говорити вголос. Адже попереду було одне з найбільших свят комуністичного режиму – 1 Травня. Тодішні партійні ЗМІ про першотравневий мітинг, що відбувся через п'ять днів після аварії, писали на своїх шпальтах: «у святкуванні на Хрещатику взяли участь понад 120 тис. киян і гостей столиці». Значна частина серед них були школярі.

Одночасно із цим КГБ доповідав про рівень радіації: «*За даними республіканського Управління з гідрометеорологічного контролю довкілля, переміщення повітряних мас із району аварії викликало перевищення природного фону опромінення у низці областей на 20 – 2000 мікрорентгенів на годину (в м. Києві в 7.00 01.05.1986 55 – 1200 мікрорентген на годину)*».

Для порівняння: зараз за даними Державної служби з надзвичайних ситуацій радіаційний фон у Києві становить 11 мкР/год, тобто у сотню разів менше.

Чи можливо було запобігти найбільшій техногенній катастрофі?

Припускаю, що так. Будівництво Чорнобильської атомної електростанції імені Леніна розпочали в травні 1970 року. Відразу у місті енергетиків Прип'яті створили міський відділ КГБ. Атомна електростанція була стратегічним об'єктом і перебувала на особливому контролі радянського керівництва. Ще на етапі спорудження реакторів КГБ неодноразово інформувало наверх про некісні будівельні матеріали, крадіжки, часте порушення будівельних технологій. В грудні 1979 року КГБ доповідав:

«... продовжують надходити дані, які свідчать про грубі порушення технологічних норм будівництва, протипожежної безпеки і техніки безпеки ведення будівельних і монтажних робіт, які приводять до нещасних випадків. Мають місце випадки, коли окремі керівники свідомо йдуть на грубі порушення технологічних норм ведення будівництва...».

Чи прискорила катастрофа на Чорнобильській АЕС розпад СРСР?

Так. Якщо в середині 50-их років українці «поламали» ГУЛАГ – державу в державі, то з середини 80-их українці почали знищувати вже саму державу СРСР. Згадаймо повстання в українських селах, збройну боротьбу представників українського визвольного руху, активну правозахисну діяльність українських дисидентів та шістдесятників.

Наголошу на тому, що перші громадські організації в Україні сформувалися саме навколо теми аварії на Чорнобильській АЕС. Так, 26 квітня 1988 року в Києві пройшла перша несанкціонована владою демонстрація під гаслами – «Геть АЕС з України», «Не хочемо мертвих зон», «АЕС – на референдум», «Промисловість, землю, воду – під екологічний контроль», «Кожному – персональний дозиметр».

Чи коректно події 26 квітня 1986 року називати «аварія на ЧАЕС»?

Вважаю, що точніше назвати це словами «катастрофа на ЧАЕС».

Терміном «аварія» ми применшуємо і локалізуємо подію на ЧАЕС до рівня звичайної аварії (ДТП) на дорозі. Для кращого розуміння ситуації варто вжити термін «катастрофа», а саме: велика за масштабами аварія чи інша подія, що призвела до тяжких наслідків.

Це злочин комуністичного тоталітарного режиму проти власних громадян. Катастрофа в Чорнобилі торкнулася кожної людини не лише в СРСР, а, як я вже зазначав вище, у всьому світі. Для радіації не існує поняття «державний кордон» чи «громадянство», для неї не важливо хто ти – партійний функціонер чи неблагонадійний елемент.

Чи можливе сьогодні повторення «чорнобильської катастрофи» в Україні?

Так, цілком. Для путіна вибух реактора у Чорнобилі не є катастрофою.

Для нього найбільшою катастрофою ХХ століття є розпад СРСР. Тому для реінкарнації СРСР-2.0 росія танками знову піднімає в повітря радіаційний пил у зоні Чорнобильської АЕС, захоплює її та Запорізьку АЕС, рیه шанці та мінує Рудий ліс – найбільш забруднену ділянку навколо ЧАЕС. І нехай увесь світ знову почне харкати кров'ю.

Для російських найманців безпека атомних електростанцій не важлива, як і життя людей. Рашисти вперше в історії людства обстріляли атомну станцію – Запорізьку АЕС, вже понад рік її утримують, відключають від живлення, постійно використовують її територію для ведення обстрілів по українських населених пунктах, а їхні ракети пролітають поряд із реактором. У своїх спробах завоювати Україну путін вдався до ядерного тероризму

Ігор КУЛИК,
директор Галузевого
державного архіву
Українського інституту
національної пам'яті

«Українська правда» –
«Історична правда»,
25.04.2023
Pravda.com.ua

Ігнорування небезпеки і приховування правди про Чорнобиль

У ніч на 26 квітня 1986 року на Чорнобильській атомній електростанції в Україні сталася найбільша техногенна катастрофа в історії людства. Як спецслужби заздалегідь доповідали про небезпеку, а потім намагалися приховати правду?

Радянський Комітет держбезпеки (КДБ) попереджав про можливість катастрофи в Чорнобилі ще за вісім років до аварії. У грудні 1978 року начальник районного відділу КДБ капітан Ключко склав доповідну записку до «Про порушення в будівництві Чорнобильської АЕС». У ній він писав, що «окремі керівники йдуть на грубі порушення технологічних норм ведення будівництва, думаючи лише про те, як швидше здати об'єкти, не піклуючись про його майбутнє та можливі трагічні наслідки».

Навівши численні свідчення таких порушень від своїх агентів, капітан зробив висновок, що «низька якість будівництва, відсутність необхідного контролю можуть призвести у майбутньому до руйнування об'єктів будівництва, радіоактивного зараження навколишнього середовища та іншим надзвичайним подіям».

Але на ці попередження ніхто увагу не звернув, і вже 14 вересня 1982 року на ЧАЕС сталася перша серйозна аварія. Тоді на I енергоблоці стався значний викид радіоактивних речовин з перевищенням норми у 100 разів.

Тоді забруднений майданчик радіусом 250 метрів просто промили водою, засипали ґрунтом і листям, а КДБ відзвітувало про «заходи щодо недопущення поширення панічних та провокаційних чуток».

Наступного року Шосте управління КДБ у новій записці попереджало вище керівництво, що Чорнобильська АЕС разом з Ленінградською та Курською є найнебезпечнішою в СРСР, «що може мати загрози наступних років».

У 1984 році повідомляли вже про загрозу аварійних ситуацій на III та IV енергоблоках – там зафіксували руйнування несучих конструкцій у реакторних відділеннях. Зрештою 26 квітня 1986 року страшна аварія сталася якраз на IV енергоблоці.

8 липня 1986 року п'ятий відділ Шостого управління КДБ видав «Перелік відомостей, що підлягають засекречуванню з питань, пов'язаних з аварією на блоці №4 Чорнобильської АЕС». Він складався з 26 пунктів, направлених на приховування правди щодо причин та масштабів катастрофи.

Однак і до того поширення цих відомостей було суворо заборонено. Особливо непокоїли кадебістів спроби західних дипломатів та журналістів дізнатися правду.

На початку червня 1986 року цілком кадебістів став журналіст американського журналу NewsWeek Стівен Страссер. Щоби не дати йому «зібрати наклепницьку інформацію», до чекістських заходів залучили вісьмох офіцерів у відставці та 19 членів спецдружини, сім з яких «використовували наступальну тактику ведення бесід з кореспондентом».

Страссер через 30 років згадував, що під час поїздки до Києва співробітники КДБ його фактично взяли у кільце: «Якщо у Москві агентів було багато поряд у натовпі і я завжди про це знав, то у Києві агенти і були натовпом».

Однак попри таку пильну увагу журналіст зміг поговорити з простими жителями та передати у своїй статті атмосферу невпевненості та занепокоєння у місті.

Вдавалися радянські спецслужби і до зухваліших спецоперацій. У жовтні 1987 року французький журналіст Жан П'єр Водон зміг хитрощами узяти проби ґрунту та води поблизу ЧАЕС та у місті Прип'яті. Однак далі кадебісти таємно їх замінили на радіоактивно чисті. Що цікаво, Водон працював у друкованому органі французької компартії – газеті L'Humanite.

Згідно з офіційними даними, внаслідок аварії на ЧАЕС постраждало 3 млн 259 тис. 761 громадянин України. Станом на 1 січня 2021 року їхня кількість зменшилася майже удвічі – до 1 718 113 осіб (322 876 дітей та 181 149 ліквідаторів).

Наслідки опромінення у довгостроковій перспективі призвели до проблем із здоров'ям, зокрема підвищили ризик онкозахворювань.

Владислав БУРДА
Опубліковано у виданні Chas News
Сайт «Аргумент», 26. 04. 2023

Як Російська імперія нищила культуру України в XIX столітті

Упродовж різних історичних періодів українська культура та її діячі зазнавали утисків із боку Російської імперії. XIX століття не стало винятком, хоч це був час українського національного відродження.

Тоді з'являлися перші фахові праці з історії України, етнографі досліджували культурне надбання українського народу, митці створювали оригінальні літературні, драматургічні, музичні та художні твори, в яких чи не вперше зверталися до народних мотивів, зокрема в повсякденному житті українців.

Це сприяло поширенню мистецьких творів, але верхівка тогочасної Російської імперії вбачала в цьому загрозу, оскільки культурний етап національного руху в подальшому призводить до політичних вимог. Але українська культура розвивалася всупереч усьому, навіть примусовій асиміляційній політиці.

Разом із Ukraine History видання Ukraine розповідає, що робила імперська Росія у XIX столітті, щоб завдати розвитку української культури.

У XIX ст. національне відродження охопило багато європейських народів, серед них і українців. На українських землях почалося становлення модерної нації та усвідомлення українцями своєї самобутності. Національне відродження в Україні не мало чіткого плану дій. Його творили представники інтелектуальної еліти українського народу, які мали різне політичне бачення, але всі шукали ідеал суспільного устрою.

Українські території тоді нале-

жали різним державним утворенням. Наддніпрянина була під владою Російської імперії, а західні землі – під владою Австрійської імперії (із 1867 року – Австро-Угорської монархії). Тому розвиток національного руху і протидія імперським режимам у цих регіонах відрізнялися. Із середини XIX ст. поступ заходу України почав випереджати рух на Наддніпрянщині, який не міг вільно розвиватися через утиски з боку російської влади.

Прикладом придушення національного руху на Наддніпрянщині був арешт членів Кирило-Мефодіївського товариства навесні 1847 року. Об'єднання заснували громадські діячі Микола Костомаров, Ва-

силь Білозерський і Микола Гулак. Активну участь брали також письменники Тарас Шевченко і Пантелеймон Куліш. Головною метою товариства було створення української держави з демократичним ладом у складі федерації слов'янських народів. Це була перша спроба української інтелігенції перейти до політичної боротьби.

«І пропала Україна. Але так здається. Не пропала вона, бо вона знати не хотіла ні царя, ні пани, а хоч і був цар, та чужий, і хоч були пани, та чужі; а хоч з української крові були ті виродки, однак не псовали своїми губами мерзеними української мови і самі себе не називали українцями, а істий українець,

хоч був він простого, хоч панського роду, тепер повинен не любити ні царя, ні пана, а повинен любити і пам'ятувати єдиного бога Ісуса Христа, царя і пана над небом і землею. Так воно було прежде, так і тепер зосталось».

Із «Книги буття українського народу»

(програмний документ Кирило-Мефодіївського братства)

Кирило-Мефодіївське братство проіснувало трохи більше року. Царська влада заарештувала 12 його постійних членів, яких відправили у заслання. Доробок Куліша й Шевченка вилучили з бібліотек і книгарень. Найтяжче покарали Шевченка, бо під час арешту знайшли рукописи його антицарських та антикріпосницьких творів. Усіх заарештованих (крім Шевченка) амністували в 1855 році після смерті царя Миколи I.

Суттєво гальмувала розвиток українського народу свідомо російська політика етноциду, тобто стирання мовних, культурних та інших відмінностей народу. Політична верхівка Російської імперії вбачала загрозу «відокремлення малоросійської народності». Визнавши друківання видань українською недоцільним, його заборонили, адже майже все навчання було «на общерусском языке».

ЕТНОЦИД. Різновид етнонаціональної політики, спрямованої на знищення певного народу, його частини чи окремих представників. Серед іншого, проявляється у руйнуванні основних ознак народу (етніч-

ної території, мови, культури, само-свідомості).

Крім того, Емський указ (1876) забороняв ввозити в імперію видані закордоном книжки і брошури українською, викладати українську в початкових школах, говорити нею на сцені театрів, співати пісні.

Діяти легально в Російській імперії було неможливо, тому українці виїжджали за кордон, шукаючи так нові можливості розвитку українськості. Були й ті, хто залишалися на території Наддніпрянщини і, попри небезпеку, продовжували роботу. Їхні дослідження з історії, етнографії, фольклористики й мовознавства довели, що українці мають глибоке історичне коріння і чіткі етнічні особливості.

Хоч імперський режим активно боровся з українським національним рухом, та придушити його не зміг. У відповідь на гноблення українці почали ще більше протидіяти. Через заборону культурної діяльності українською, інтелігенція зосередилася на розвитку освіти й науки. Почали виникати українські політичні партії, що прагнули боротися за українську ідентичність і автономію України.

Усупереч антиукраїнській політиці імперії, запереченню росіянами існування українського народу, його мови й культури, українська нація розвивалася, досягаючи нових висот, що на довгі роки ставали взірцевими й досі лишаються актуальними.

Опубліковано у виданні **Ukrainer** Сайт «Аргумент», 19.04.2023

Звірства радянської влади: Катинський розстріл

Убивство польських військовополонених 1940 року – мабуть, один із найвідоміших нині воєнних злочинів Радянського Союзу. Але деякі подробиці про нього ви, можливо, не знали.

Після захоплення східної частини Польщі у вересні 1939 року Червона армія взяла в полон майже пів мільйона польських військових. Переважну більшість – солдатів та унтер-офіцерів – відпустили практично відразу, а от офіцерський склад залишався в таборах до весни 1940 року в очікуванні, коли вирішиться їхня доля. Нарешті Політбюро постановило їх розстріляти й таємно поховати. Одне з таких масових поховань виявив німецький окупаційний корпус 1943 року біля села Катинь, яке й дало назву трагедії загалом.

Після звільнення Смоленська на місце поховання скерували групу чекістів, щоб сфальсифікувати докази: необхідно було довести, що розстріл відбувся не 1940-го, а 1941 року, коли територію вже захопили німці. Співробітники НКВС, зокрема, «обробляли» місцевих мешканців, вказуючи їм, що слід говорити при подальших розпитуваннях, а також підкладали в кишені вбитих листи, написані вже після розстрілу: родичі не знали про долю в'язнів і продовжували до них писати.

На офіційному рівні радянське керівництво визнало відповідальність СРСР за цей злочин лише 1990 року. І хоча з того часу офіційна позиція держави щодо цього питання не змінювалася, подробиці подій у російському суспільстві відомі далеко не всім, а сама тема супроводжується домислами й прямою дезінформацією.

Жертви злочину – не тільки офіцери. Разом із понад 14,5 тис. військовополонених розстріляно понад 7,3 тис. ув'язнених із тюрем, розташованих на захоплених територіях, тобто в Західній Білорусі та Західній Україні. Ці люди були засуджені як члени «контрреволюційних шпигун-

ських і диверсійних організацій» та «класово чужі»: колишні поміщики, фабриканти тощо. Цю категорію розстріляних називають Білоруським катинським списком і Українським катинським списком (конкретні прізвища жертв невідомі).

Далеко не всі розстріляні військовополонені були кадровими військовими. Наприклад, на полігоні у Медному здебільшого поховані офіцери жандармерії, тобто військової поліції. Крім того, у Польщі діяв закон про обов'язкову річну армійську підготовку для всіх, хто мав середню освіту, після чого їм присвоювалося звання молодшого офіцера запасу. Відомо, зокрема, що серед 4220 похованих у Смоленській області офіцерів приблизно 70,4% були цивільними, яких мобілізували з початком війни проти Німеччини, кадровими військовими були тільки 22,3%, а ще близько 7% – відставниками.

Попри звірства щодо інших верств населення, до польських військовополонених нацисти поставили набагато гуманніше, ніж комуністи. Рядових відправили в звичайні трудові табори, звідки їх формально звільнили вже 1941 року, а офіцерів – у спеціальні офіцерські. Умови в них були далеко не такі суворі, й майже всі ув'язнені дожили там до самого звільнення 1945 року.

Полонені їхали на страту з радістю, гадаючи, що їх невдовзі звільнять: табірна адміністрація підтримувала в них цю впевненість, розпускаючи серед в'язнів чутки через своїх агентів. Офіційно адміністрація не підтверджувала і не спростовувала цих погослів, але, наприклад, перші один-два етапи з Осташківського табору проводжали з оркестром із в'язнів. Принаймні частина агентів завдяки такій співпраці уникнула розстрілу.

Польських військовополонених ховали поруч із жертвами Велико-го терору. Часто під поховання тіл розстріляних місцеве УНКВС використовувало те саме місце – зазви-

чай безлюдне й засекречене. Так під Медним за кількадесят метрів від польських поховань покояться останки советських громадян, причому, ймовірно, їх там лежить навіть більше.

Розстріляних ховали поруч із відомими дачами НКВС. Розрахунок був простий: місцеві мешканці воліли не потикати носа туди, де відпочивають чекісти. Тож і в Калінінській, і в Смоленській областях братські могили вирішили розмістити безпосередньо біля відомчих дачних поселень. Далеко не всі співробітники НКВС, які мали там будинки, знали, що відбувається в них під боком, а тим, хто щось знав, вистачало розуму не ставити зайвих питань. Найчастіше поховання здійснювалися крадькома, пізно вночі.

Безпосередні виконавці розстрілу, співробітники НКВС, отримали за роботу премію – 800 рублів, себто одну місячну зарплатню. Для порівняння: кілограм білого хліба тоді коштував 1 крб 70 коп., вершкового масла – 18 крб 50 коп., а літр горілки – 11 крб 50 коп.

Нацисти активно використовували Катинь у своїй пропаганді й організовували там щось на кшталт екскурсій. Після виявлення останків польських офіцерів у лютому 1943 року частину з них перепоховали, а частину залишили, перетворивши місце на своєрідний музей. Про виявлення братських могил розповідали по радіо, фотографії та списки опізнаних жертв друкували в газетах, а на місце поховання німці привозили відвідувачів – мешканців Смоленська, а також поляків, полонених британців, американців та канадців зі своїх таборів.

Катинь – назва, спеціально обрана з пропагандистською метою. Одноименне село було розташоване поруч, але не найближче до поховань, виявлених німцями 1943 року. Цю назву тепер вживають як збірну для всіх епізодів розстрілу за-

Батько видатного режисера польського і світового кіно Анджея Вайди, польський військовополонений, також був розстріляний під Катинню. Режисер присвятив батькові і всім жертвам злочину свій фільм «Катинь» (кадр з фільму).

вдяки керівникові розкопок Рудольфу-Крістофу фон Герсдорфу – офіцер знав, що польською кат означає «кат», тому й обрав таку назву.

Влада СРСР залучила до фальсифікації знаменитостей і моральних авторитетів. 1944 року, після завершення роботи чекістів у околицях Катині, була організована так звана комісія Бурденка на чолі з усевітньо відомим академіком і хірургом. В неї ввійшли люди, яким суспільство довіряло: наприклад, письменник Алексей Толстой та голова советського Червоного Хреста Сергей Колесніков. Від членів комісії очікувалося, що вони звинуватять у розстрілі Третій райх. Так вони і вчинили – хоча, ймовірно, розуміли, що їхній висновок не відповідає дійсності.

СРСР намагався зафіксувати висновки комісії Бурденка у вирок Нюрнберзького трибуналу. Однак суд, незважаючи на протести советської сторони, вирішив розглянути обвинувачення по суті й швидко дійшов висновку, що доказів недо-

статньо. Зрештою, це не заважало советській пропаганді стверджувати, що розстріл польських військовополонених – справа рук нацистів і що це доведено на Нюрнберзькому процесі.

1969 року кілька школярів наткнулися на аналогічне поховання під Харковом, біля села П'ятихатки. Дізнавшись про це, керівництво КДБ вирішило закачати туди величезну кількість каустичної соди, щоб приховати сліди злочину. Ділянку землі навколо поховання обгородили колючим дротом, а влаштували там постійний пост КДБ, під прикриттям якого знищувалися тіла. Після розпаду СРСР на цьому місці збудували меморіал, але з похованих у П'ятихатках ідентифіковано лише шість осіб, та й ті – за армійськими опізнавальними жетонами.

Глеб СТУННИКОВ
Опубліковано у виданні
«Нова Польща»
Сайт «Аргумент», 12.04.2023

Розсекречені архіви радянських спецслужб

Українська еміграція – проти присутності СРСР в Лізі Націй

Серед архівних документів розвідки є низка матеріалів про те, як представники української еміграції намагалися відстоювати права українців у Лізі Націй, протестували проти їх порушення радянським комуністичним режимом і навіть рішуче виступали проти присутності СРСР як у цій міжнародній організації, так і в Організації Об'єднаних Націй, що постала згодом на її місці.

Одним із тих, хто найактивніше використовував цю трибуну в національних інтересах, був визначний український дипломат Олександр Шульгин. Як багаторічний міністр закордонних справ Уряду УНР у екзилі, він упродовж майже двадцяти років репрезентував його інтереси в різних організаціях Ліги Націй. Зокрема, був керівником української делегації на першій асамблеї цієї організації, а також постійним учасником форумів Міжнародної унії товариств-прихильників Ліги Націй, що об'єднувала представників більш як п'ятдесят країн.

Серед таких товариств було й українське.

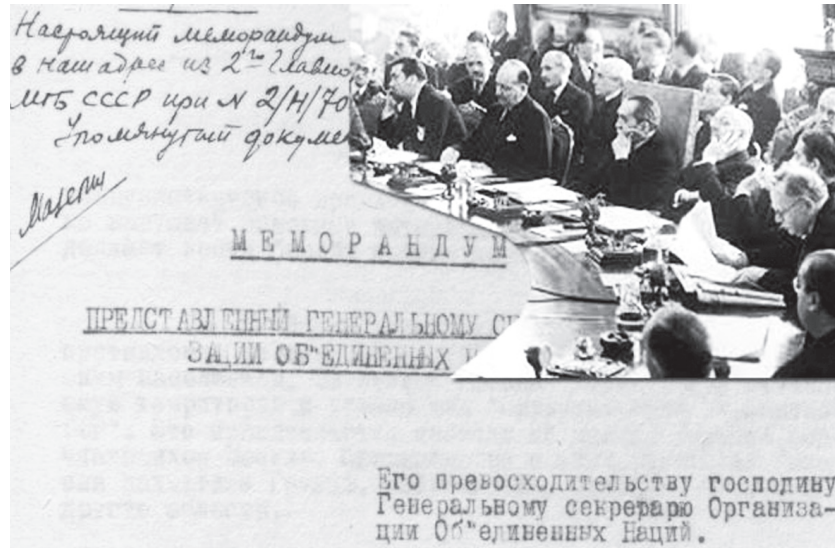
Водночас О. Шульгин та інші представники екзилі Уряду УНР постійно критикували більшовицьку політику в УРСР, виступали на захист українців, які зазнавали утисків своїх прав. На засіданні однієї з підкомісії Ліги Націй О. Шульгин заявив, що на ньому і на українському Товаристві лежить обов'язок і велика відповідальність репрезентувати Велику Україну. «Але ми беремо на свої плечі сю тяжку відповідальність, – зазначав він, – головним чином через те, що нині на так званій світській Україні немає ні одної людини вільно обраної народом, що там політично все задрушено. Хтось мусить же говорити, обороняти великий український нарід. Сей обов'язок ми виконуємо, ми зобов'язані се робити перед нашим народом» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. 6687. – Т.1. – Арк. 51).

О. Шульгин неодноразово виступав проти більшовицького терору в УСРР, примусової праці, штучно створеного радянською владою голоду. У вересні 1933 року він особисто звернувся з листом до голови Ради та голови 14-ї Асамблеї Ліги Націй із закликом організувати міжнародну допомогу голодуючим. А під час обговорення цього питання на комісіях Ліги Націй дипломат та його колеги вимагали засудити голод в Україні як акт геноциду. У поглядах членів Ліги нерідко через погане знання ситуації вбачалася невідомість підтримки української позиції. Попри це представники УНР досягли визнання проблеми голоду й надання гуманітарної допомоги українцям. Це була велика перемога, хоча СРСР і надалі заперечував винищення українського народу.

Напередодні і одразу після прийняття в 1934 році СРСР до Ліги Націй звернення О. Шульгина з приводу становища українців стали значно гострішими і безкомпромісними. У одному з документів наводиться його відкритий лист, опублікований у пресі, під назвою «СРСР не сміє засідати в Лізі Націй». У ньому зазначається:

«Ми, українці, не можемо байдуже поставитися до прийняття СРСР до Ліги Націй. Наш Державний центр доручив мені подати свого часу відповідний протест від його імені. Але і все суспільство наше, не лише емігранти, а й представники Галичини і Волині, Буковини і Підкарпаття, так само як і громадяни Канади чи Сполучених Штатів Америки повинні надіслати з цього приводу відповідні протести генеральному секретарю Ліги Націй.

Ми не хочемо мовчки пройти повз те, щоб Москва, яка тримає Україну під тяжкою окупацією, була прийнята до Ліги Націй і щоб цим самим був санкціонований здійснений стосовно нас злочин» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. 6687. – Т.1. – Арк. 52).

В іншому архівному документі під назвою «Спільний антирадянський виступ УНР і УНДО», датованому 17 серпня 1934 року, йдеться про звернення О. Шульгина до всіх українських емігрантів і парламентського представництва УНДО (Українське національно-демократичне об'єднання) з приводу прийняття СРСР до Ліги Націй. «Шульгин пропонує, – зазначається в документі, – протестувати проти прийняття СРСР до Ліги Націй і вимагати в Женеві, щоб умовою прийняття СРСР було звільнення України та інших окупованих українських земель від радянських військ» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. 6687. – Т.1. – Арк. 67).

Крім цього, О. Шульгин використовував й інші міжнародні майданчики для критики СРСР та позбавлення його голосу і впливу на міжнародну політику. Так, у архівних фондах розвідки зберігається документ від 8 січня 1947 року під назвою «Про вручення меморандуму АБН (Антибільшовицький блок народів – прим.) міністрам закордонних справ США, Англії і Франції». У ньому йдеться про те, що перед скликанням Паризької мирної конференції О. Шульгин організував акцію «із вручення меморандуму гострого антирадянського змісту». «Говорячи про враження, яке справили на зазначених міністрів меморандум АБН, – зазначається в документі, – президент АБН Стецько заявив: «Особливо трьом міністрам сподобалися пункти, де гостро ставиться питання про СРСР (вигнання радянської делегації, віддання радянської делегації під суд та ін.)» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. 6687. – Т.1. – Арк. 225).

Невдовзі українські діячі рішуче протестували проти членства СРСР в ООН. Зокрема, в липні 1948 року Українська Національна Рада підготувала й поширила декларацію, в якій висловила протест проти комуністичного режиму в Україні, заявляючи, що представники такого режиму не мають жодного права говорити від імені народу: «Український національний комітет заявляє в цій декларації, що так званий уряд УРСР, який керує українським народом збройною силою і терором, є лише маріонеткою уряду російських комуністів. І тому український народ не зможе висловити своє бажання на своїй власній землі доти, поки його інтереси не будуть представлені перед світом національним центром Української демократичної республіки» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. № 9780. – Арк. 48).

А за кілька місяців керівник українського еміграційного уряду, який отримав назву Виконавчого комітету УНР-ди, Ісаак Мазепа ініціював і підписав меморандум на ім'я Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй. Цей документ, який зберігається в архівних фондах розвідки, є своєрідним закликом до світової демократичної спільноти звернути увагу на реальний стан справ в Україні, де українці зазнають утисків з боку радянського режиму і змушені вес-

ти боротьбу за свою незалежність, а також є і своєрідним протестом проти того, щоб делегація УРСР в ООН виступала від імені українського народу.

Меморандум починається такими словами:

«Його Превосходительству панові Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй.

Ваше Превосходительство! Я, уповноважений виконавчого комітету Української Національної Ради, яка продовжує традиції Української демократичної республіки, маю честь заявити, що український народ не представлений серед націй, які беруть участь в ООН. Україна в Організації Об'єднаних Націй представлена режимом, який насильно поневолив її. Ця делегація перебуває під впливом так зв. уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки і не має жодної незалежності, оскільки Україною в цей час управляють Ради» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. № 9780. – Арк. 46).

На підкріплення протесту І. Мазепа виклав низку фактів, які б мали довести членам ООН, яку велику небезпеку становить влада радянського режиму для України і демократичного розвитку інших країн Східної Європи. Зокрема, згадав про мільйони українців, які померли внаслідок організованого владою штучного голодомору, про сотні тисяч репресованих, звинувачених у антирадянській діяльності й ув'язнених у тюрмах і таборах, виселених до Сибіру. «Таким чином, комуністичний режим Радянської Росії, – йдеться в меморандумі, – небезпечний для демократичного устрою і для миру в усьому світі».

Чергова нота від Виконавчого комітету УНР-ди на адресу Генерального секретаря ООН датована 10 листопада 1950 року. В ній звертається увага на погіршення становища в УРСР, де «панує терор українського населення з боку російсько-більшовицького режиму». Виконавчий орган УНР-ди зазначав у ноті, що «всі заяви, угоди й акти уряду Радянської України ні до чого не зобов'язують український народ, оскільки цей уряд нав'язаний Україні більшовиками Росії і виконує лише її волю» (ГДА СЗР України. – Ф.1. – Спр. № 9780. – Арк. 88).

Відтак українське питання, як і питання про загрозу демократичному світові з боку москві ставилися на порядку денний в усі часи існування таких організацій як Ліга Націй та ООН, обговорювалися, дискутувалися, окремі агресивні прояви кремля засуджували, інші не набирали достатньої кількості голосів. Але загалом подолати цю загрозу міжнародній спільноті досі так і не вдалося.

Джерело: Служба зовнішньої розвідки України Сайт «Аргумент», 07.04.2023

Скорочення:

«ГДА СЗР України» – галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України, такі-то фонд, том, аркуш.

Календар
всесвітньої історії

5 травня Народилися: 1828 – Ганна Барвінок (Олександра Білозерська-Куліш), українська письменниця, дружина Пантелеймона Куліша; 1900 – Юрій Липа, письменник, поет, публіцист, один з ідеологів українського націоналізму.	1944 – у ніч на 18 травня близько 200 тис. представників кримсько-татарського народу, тобто фактично всіх, вивезли із Криму у віддалені райони Середньої Азії, Приуралля й Верхнього Поволжя.
6 травня 1889 – у Парижі завершено будівництво Ейфелевої вежі.	Народився: 1920 – народився Іван Павло II (Кароль Войтила), Папа Римський, поляк, перший слов'янський глава католицької церкви (у 1978 – 2005 рр.).
7 травня Народився: 1840 – Петро Чайковський, видатний композитор українського походження.	19 травня Народився: 1881 – Мустафа Кемаль Ататюрк, перший президент Туреччини, лідер війни за незалежність (1919 – 1922).
8 травня 1945 – у передмісті Берліна підписано Акт про капітуляцію Німеччини у Другій світовій війні.	Помер: 1125 – Володимир Мономах, великий князь київський, чернігівський, перещславський.
9 травня Народився: 1890 – Кирило Осмак, український громадський і політичний діяч. Президент Української головної визвольної ради (1944). Загинув в ув'язненні у радянській тюрмі в 1960 р.	20 травня Народився: 1879 – Борис Мартос, український політик і економіст, голова Ради Міністрів УНР у 1919 р. (квітень – серпень), науковий і громадський діяч на еміграції.
11 травня 1928 – у Нью-Йорку вперше у світі почалася регулярна трансляція телепередач.	1892 – у Києві на Володимирському узвозі (з Подолу до Хрещатика) випробувано перший у Російській імперії електричний трамвай.
12 травня 996 – у Києві освячено першу на Русі кам'яну церкву – Десятинну. Помер: 1935 – Юзеф Пілсудський, перший керівник відродженої Польщі. Очільник держави в 1918 – 1922 рр., прем'єр-міністр у 1926 – 1928 і 1930 р.	21 травня Народився: 1921 – Андрій Сахаров, визначний радянський фізик і громадський діяч, дисидент і правозахисник, академік, лауреат Нобелівської премії миру 1975 р.
13 травня Народився: 1849 – Панаас Мирний (Рудченко), письменник. 1933 – застрелився Микола Хвильовий (Фігільов), український прозаїк, поет, публіцист, громадський діяч. Самогубство письменника стало символом краху ідеології українського націонал-комунізму й кінця українського національного відродження 1920 – 1930-х років.	22 травня Народилися: 1840 – Марко Кропивницький, український драматург, актор, режисер; 1859 – Артур Конан Дойль, англійський письменник; 1879 – Симон Петлюра, Головний отаман військ УНР, голова Директорії УНР. 1861 – Тарас Шевченко перепочиваний в Україні, біля Канева.
14 травня 1783 – імператриця Катерина II видала указ про закріпачення селян у Новоросії (Україна). Народився: 1814 – письменник Василь Стефаник.	23 травня 1953 – протягом 48 годин у Литві заарештовано й депортовано з республіки майже 37 тисяч селян, які відмовилися входити у колгоспи.
15 травня Народився: 1873 – Павло Скоропадський, гетьман Української Держави у 1918 р.	24 травня Помер: 1742 – у Яссах Пилип Орлик, гетьман України (у вигнанні) в 1710 – 1742 рр., найближчий соратник Івана Мазепи. 1819 – американський колісний пароплав «Саванна» вийшов з однойменного міста у перше плавання через Атлантичний океан. Народилися: 1882 – Кирило Стеценко, український композитор; 1912 – Михайло Стельмах, український письменник.
16 травня Народився: 1817 – Микола Костомаров, історик, етнограф і письменник.	25 травня 1926 – у Парижі анархіст Самуїл Шварцбард застрелив Симона Петлюру. 1989 – відкрито І з'їзд народних депутатів СРСР. Головою Верховної Ради СРСР обраний Михайло Горбачов.
17 травня Народилися: 1873 – Анрі Барбюс, французьким письменник; 1904 – Жан Габен, французький актор.	
18 травня 1888 – у США продемонстрована перша грамофонна платівка.	

Володимир Іванович Фриз – Заслужений лікар України, завідувачий відділенням Чернігівської міської лікарні № 2. Пише прозу і вірші. Не раз друкувався у нашій газеті і в обласній літературно-мистецькій газеті «Струна».

Щойно завершив роботу над великим художньо-документальним романом «Сага про галицький П'ємонт». Йдеться про Галичину протягом першої половини ХХ століття.

Завершуємо почату в минулому номері публікацію розділу цієї книги. Він присвячений історії життя і загибелі відомого польського письменника з українським корінням Тадеуша Доленга-Мостовича (на фото) (10. 08. 1898, Окуневе (нині Вітебська область Білорусі) – 22. 09. 1939, м. Кути).

Місце дії – українська Галичина, що в міжвоєнний час входила до складу Польщі. Початок Другої світової війни, яка й почалася 1 вересня 1939 року нападом нацистської Німеччини на Польщу.

Присвячено знаому польському письменнику, журналісту та сценаристу Тадеушу Доленга-Мостовичу.

– За кілька днів ми з Мойсеєм закінчуємо лікування і поїдемо до Ріпного. Там залишилася моя дочка. Вона змушена була покинути Відень. Німці вели себе нестерпно. Може, Бог зробить так, що війна ще якийсь час не прийде в наші краї. Як гадаєш? Тільки скажи мені правду. Що то за чутки ходять містом? Я, йдучи сюди, зустріла нашого кларнетиста з оркестру. Він сказав, що вчора о п'ятій ранку радянські війська перейшли кордон Польщі у Волоцьку і зайняли Тернопіль. А сьогодні чолги вже під Львовом та зайшли у Броди і Рогатин. Але найстрашніше те, що радянські війська начебто спішно їдуть на Косів і Кути, бо там заховався польський уряд. Це напевно, Тадзю, якась брехня? Бо чого б це польський уряд, замість організувати оборону держави, ховався б десь тут в горах, та ще так далеко від Варшави. Тадеуш змінивсь на очах, лице стало блідим, а чоло покритлося дрібним потом. – Люція, те, що ти кажеш, правда. Дехто з польських очільників уже кілька днів у Кутах, а президент, маршал і прем'єр прибули до нас вночі. Тільки це таємниця. А ви куди це йдете з Мойсеєм?

– Ми прямуємо у Соколівку, а квартируємо в Смодному у Атаманюків. Доктор Тарнавський порадив, аби Мойсей щодня вживав бринзу і пив молоко. То в Соколівці у Павла Фірмана беремо молоко, а у Атаманюкових родичів недорого, але добру бринзу. Все рівно ходимо, то заодно...

Тадеуш перебив розповідь Люції:

– Вибач, Люція, але у нас обмаль часу, війна. Тому дуже прошу вас швиденько сідати до кабіни, ми доведемо вас до Соколівки. Капрал Мостович майже заштовхав у кабіну Люцію і Мойсея, а сам, перекидаючи ногу через задній борт кузова, крикнув водієві:

– Штефан, на Бога, що є моці в сільніку (16) гони до касарень (17). Мусимо завантажити машину і терміново повертатися в Кути.

Машина домчала до перших хат Соколівки і різко, з вищанням коліс, зупинилася, а коли пасажир висіли, повернула у вулицю, яка вела до казарм. Тадеуш стояв на кузові машини і кричав: – Люція, їдьте терміново в Ріпне, і хай вас оберігає пан Бог. Почалася жажлива війна, і Польщу чекають важкі часи. Напевно, що ми бачимось востаннє. Вибач мене за все. Прощайте.

Якийсь час не задумувалася над тим, що почула. Та раптом наче облили її льодяною водою і якась невидима сила скувала її тіло. Останні слова Тадеуша закарбувалися в її свідомості як фатум, як пророцтва богині Мойри, котрі віщують неминучість трагічних подій. Вже не сумнівалася в тому, що потрібно терміново повертатися до Ріпного. Мойсей теж був блідий і перестрашений, та так, що не міг вимовити слова.

Дійшли до хати Павла Фірмана. Зупинилися перед перелазом, бо з хати долітав дитячий плач. Була розгублена і не знала, що далі робити. Тільки за якийсь час Люція піднялася на приступок перелазу і гукнула: – А чи є хто вдома? Дівчинка років шести, що за руку вивела у двір маленького хлопчика, промовляла до нього, наче не чула, що питала Люція: – Не плач, Васильку, твоя мама з нею (18) скоро вернеться.

– То мами з татом зараз немає вдома? – знову запитала Люція.

– Нема, ні діда з бабов, ані тата з мамов (19), – відповіла дівчинка і теж почала плакати. Заплакала не по-дитячому, а жалібно, як плачуть біля тіла померлого, вимовляючи всі жалі та виливаючи в тужливому причитанні розпач і біль. Раптом десь здалека, з гір, що обступили Соколівку, долинув голос трембіт. Міняючи тональність, він вібрував, зривався на високих нотах, голосив, ві-

щуючи біду та, переходячи у ридання, єднався зі скорботним плачем дитини.

Хоч небо було чисте, а сонце на західному безхмарному небосхилі вже зачепилося за верхівки смerek, несподівано загриміло, як перед зливою. Далі кілька разів тріснуло, наче пастух цьвохнув багатом, а потому ритмічно затарахкотіло, як на Великдень коло церкви, коли діти клепчуть (20). Від цього в небо, наче чорна хмара, піднялася

ни на дорогу. Авто, в колеса якого потрапили кулі, відразу втратило керування, з'їхало на узбіччя дороги і вдарилося об стару черешню. Пакунки, падаючи на землю, розламувалися, і з них на дорогу випадали хлібини, консерви та мішки, з яких сипалися цукор, борошно і крупи. Люція вглядала з-за хреста і здавалося їй, що це якийсь страшний сон. З понівеченої кабіни вискочили водій і Тадеуш. По його обличчю стікала кров. В

ровано ще раз плюнув і повторив своє дивне словосполучення, яке закінчувалося словом «мать».

Вже збирався йти до бронемашини, та щось згадав, повернувся назад і підтягнув у Тадеуша вгору лівий рукав жакета. Його обличчя враз прояснилося.

– Вот это удача, твою мать. Наручніє да ещю золотіє. Еті сукі буржуї живут богато. Но нічево, ми ісправім ету несправедлівость. Ведь Москва не разрешала ім жити хорошо.

Раптом тіло Тадеуша здригнулося ще раз. Офіцер повільно відкрив кобуру і дістав пістолет. Саме в цю мить з-за хреста вибіг Мойсей.

– Не смійте вбивати, він ще живий. Йому потрібен лікар. Я вас благаю, відвезіть його до доктора Тарнавського. Це пан Тадеуш Доленга-Мостович, він гарна людина і дуже відомий польський письменник. Побійтеся Бога, у світі ніхто не добиває пораненого офіцера. Зупиніться, бо вчините великий гріх, і Божа кара впаде на вашу голову та на ваших дітей. Гидка гримаса перекошила лице офіцера. Він, мабуть, мало що зрозумів зі сказаного Мойсеєм.

– Что ти пі*діш, урод лисий? Доктора хочеш? Вот он. Спочатку вистрілив у капрала, а потім у Мойсея.

Люція втратила свідомість і впала на траву за хрестом.

Пролунала гучна команда офіцера: – Бистро снімайте сапогі із убитих, а ботінкі офіцера отдайте мне. Оружіє, продукти заберьоте, і по машинам. Только бистро. Лейтенант Федосеев со своїм подразделением схай на Жаб'є, а нам надо іскать дорогу на Кути.

Коли Люція прийшла до свідомості, над її обличчям схилилася якась жінка. Мабуть, слухала чи вона дихає.

– Йой, декувати Богу і заступниці нашій – Святій Марії, кобіта (22) жиє. А жовніри і той чоловік, що заступився за капрала, – мертві.

Говорила і кропила лице Люції водою. Далі підклала під її голову свою згорнуту запаску і, склавши перед собою руки, почала молитися.

ПРИМІТКИ:

16 – Що є сили в моторі (поль).

17 – Касарня – казарма (поль).

18 – Неньо – тато.

19 – Бабою, мамою.

20 – Клепчуть – віщують.

21 – Дикта – фанера.

22 – Кобіта – жінка.

Закінчення. Поч. в № 241

Володимир ФРИЗ

Війна упирів

згряя круків. Зловіще каркаючи, закружляли вони над селом, та так, що аж стемніло, бо заступили небо.

Люція раптом відчула кожною клітинкою свого тіла, що в цьому світі сталося щось жахливе і непоправне. Що світ і разом з ним вона переступили якусь межу між більш-менш можливим для життя вчора і дуже страшним та жорстоким завтра. Що світ поки не розуміє, що він зійшов з розуму, як людина, голову якої перелицювала важка психічна хвороба, не усвідомлює жаху того, що з ним сталося. Без слів і поспіхом пішли вузькою вуличкою вздовж ворин огорожі між хатами, аж поки не дійшли до великого кам'яного хреста, що стояв обіч дороги. Ніколи цього не робила, та зараз чомусь впала на коліна перед хрестом і почала пристрасно молитися. Мойсей, як безпомічна дитина, стояв позаду неї і хитався на слабких ногах, які зімліли від нестерпного страху. Знову розлігся грім, і обоє зрозуміли, що це не грім, а вибухи та стрілянина. Саме в цю мить з вулиці, що йшла від казарм, виїхав автомобіль, доверху завантажений пачками з дикти (21).

Впізнала: це була та вантажівка, на якій їхав Тадеуш. Автомобіль зупинився при виїзді на дорогу, аби повернути в бік міста. Але в цей час на дорозі з боку Косова з'явилася колона зелених вантажівок, очолювана бронемашинною з червоним прапором. Люція з Мойсеєм відчували, що має статися щось жахливе, тому впали ниц, ховаючись за кам'яним хрестом. Замість їхати у місто, а далі на Кути, вантажівка Мостовича різко повернула вправо і помчала в бік Яворова. Напевно, хотіли втекти. Та за кілька секунд на бронемашині затарахкотів кулемет. Два жовніри, що стояли на кузові позаду пакунків і мішків, наче зів'яла трава, похилилися і випали з маши-

променях сонця, що вже шукало на горі місце спочинку, кров набула яскраво-червоного кольору, наче прапор на бронемашині. Обоє почали тікати у вуличку між хат, та знову, наче на току молотарка, заторохтів кулемет. Впали ниць на землю, застелену білим простирадлом розсипаних цукру і борошна. Тадеуш був ще живий і пробував кілька разів підвестися, але марно, бо швидко втрачав сили. На жакеті з правого боку розросталася, наче червона троянда, пляма крові, що поступово червонила борошно. Бронемашина об'їхала тіла мертвих жовнів і зупинилася. З неї вийшли офіцер і два солдати. Виглядали вони навіть кумедно. На ногах мали полотняні черевики, а гомілки до колін обгорнуті онучками, що обв'язані шнурками. На головах солдатів були якісь дивні шапки, з двох боків яких звисали вуха, а на чолі розпеченим клеймом горіла велика червона зірка.

Мойсей відразу їх пізнав, бо снилися йому не раз. Бачив він їх тоді, у 1920 році, у Винниках, коли армія Будьонного йшла на Варшаву, і шабля несамовитої вершниць розтрощила йому голову. Страдницьким стогоном вивалилися з його грудей слова: «Я знав, що вони ще раз прийдуть до нас».

Тадеуш ще подавав ознаки життя, бо його тіло час від часу здригалось, але була це агонія.

Зловісна посмішка на мить торкнулася обличчя офіцера. – Ну что, пшекі, убежали? Й*б вашу мать.

Сказав і плюнув тонкою цівкою з щербатого, жовтозубого рота. – Офіцер, значіт, должны бить часи, – продовжив свій монолог з помираючим і ногою перекинув його на спину. Два брудні, з непостриженими нігтями пальці занурилися в кишеньку галіфе, де зазвичай ховають кишеньковий годинник. Розча-

Семен Гулак-Артемівський

Таємниці великих людей

Славету сторінку в історії української культури відкрив Семен Гулак-Артемівський як композитор, оперний співак, драматург, творець української опери.

Семен Степанович Гулак-Артемівський народився 4 лютого 1813 року в містечку Городище колишньої Київської губернії (нині Черкащина). Закінчивши повітове духовне училище, він продовжив здобувати освіту у Київській духовній семінарії, де навчався його середній брат Павло. У Семена був чудовий голос. Тому київський митрополит Є. Болховитонов дав розпорядження зарахувати С. Гулака-Артемівського до хору, що співав у Софіївському соборі та Михайлівському Золотоверхому монастирі.

В лютому 1829 року в Городищі помер батько Степан Петрович, залишивши сім'ю без жодних засобів до існування. Приблизно в цей час, через мутацію голосу, Семена звільнили з хору, а потім відрахували і з училища, давши таку характеристику: «Учень вищого відділення Київського духовного повітового училища С. Гулак-Артемівський поведінки чесною, здібностей не худих, але по ліності рідко з'являвся в училищі». Це було влітку 1830 року. І тут на допомогу прийшов митрополит. Він дав вказівку зарахувати Семена до складу хору київського вікарія, що співав у Михайлівському монастирі. Саме тут сформувався і розвинувся в Гулака-Артемівського голос, який так вразив Глинку.

У 1838 році в житті Гулака-Артемівського сталася важлива подія, що визначила його подальшу долю. Його спів почув композитор Михайло Глінка, який якраз приїхав в Україну для набору співаків для Придворної капели. Послухавши Семена і поспілкувавшись з ним, Глінка вирішив допомогти юнакові, якому вже йшов двадцять п'ятий рік, визначити його життєву дорогу. До того ж композитору стало відомо, що Семен Степанович не хоче присвячувати життя церковній справі. І Михайло Глінка звернувся до нового митрополита Київського і Галицького Філарета з проханням відпустити С. Гулака до Придворної імператорської капели. Митрополит не міг відмовити, бо був наказ Миколи I сприяти Глинці у пошуках талановитих співаків.

У свідоцтві, яке було видане перед від'їздом, сказано, що пред'явник цього документа «учень середнього відділення Київської духовної семінарії, Семен Гулак-Артемівський, єпархії Київської, містечка Городище, померлого священика Стефана син... навчався у нижньому і вищому відділеннях Київського духовного повітового училища, протягом 4 років навчався латинської і грецької мов, російської і слов'янської граматики, розширеного катехизису, священної історії, арифметики, географії, церковного статуту і мовного співу».

Семен Гулак-Артемівський вперше приїздить до Качанівки влітку 1838 року у 25-річному віці разом з Глинкою. Початок його творчого шляху тісно пов'язаний також з перебуванням у цій садбі одночасно з великим художником-пейзажистом Штернбергом та поетом Забілою. Цей факт перебування в Качанівці став першим кроком на його шляху до вершини світової слави.

З Качанівки Михайло Глінка разом з Гулаком-Артемівським поїхали до Петербурга, де уклали контракт з імператорською оперою. Михайло Іванович продовжував підтримувати свого учня, добився його включення до складу виконавців опери «Руслан і Людмила».

Успіхи молодого українця були разючі. На одній з вечірок на квартирі композитора приймається рішення відправити Семена Гулака-Артемівського на навчання до Італії. У 1839 році М. Глінка, П. Степанов, В. Волконський влаштовують благодійний концерт, а гроші за нього дають співакові для навчання у Парижі та Флоренції.

Співак блискуче виконав партії в операх «Лючія ді Ламмермур», «Доніціанті», та «Бетріче ді Тенда» в Берліні. На Флорентійській оперній сцені він виступав лише один сезон, а потім повернувся до Петербурга, де як соліст імператорської опери впродовж 22 років виступав на сцені і виконав понад 50 партій переважно з італійського репертуару.

Кінець 1840-х і 1850-ті роки – період розквіту митця. Він виступав у концертах, інтенсивно займався композиторською роботою, співав в оперних виставах. І крім того, досить вдало робив художні мініатюри на слонової кістки.

На одній із вистав був присутній Тарас Шевченко, який пізніше писав у листі в Качанівку до Григорія Тарновського з цього приводу: «А ось що шкода, що Ви сю зиму не приїхали, у нас була виставка в Академії і дуже добра. А тепер через день дають «Руслана і Людмилу». Так

що то за опера так ну!, а надто як Артемівський співа Руслана, то так, що аж потилицю почухаєш – далі правда! Добрий співак, нічого не сказати».

Семен Гулак-Артемівський високо цінував дружбу з Т. Шевченком. Як стверджують дослідники, сам Гулак і Шевченко зустрілися в перші роки перебування Семена Степановича в Петербурзі. Ще в 1839 році Шевченко виконав аквареллю з натури портрет С. С. Гулака-Артемівського. Незважаючи на заборону влади, Гулак-Артемівський листувався з поетом на засланні, переказував йому гроші – нібито оплату за написаний Шевченком його портрет.

Повернувшись із заслання, Шевченко багато вечорів проводив у сім'ї Семена Степановича, де читав свої вірші. Тоді ж Тарас Шевченко опублікував багато спогадів про зустрічі з Гулаком-Артемівським в «Журналі».

Дуже важко переживав смерть поета Семен Степанович. 27 травня 1861 року відбувся концерт, присвячений пам'яті Шевченка. Зароблені гроші були відправлені родичам покійного. Гулак виконував на вечорі улюблені пісні Тараса. Сценічний репертуар і клопітка робота в театрі сприяли виявленню його композиторських здібностей. У 1862 – 1863 роках він написав лірико-комічну оперу «Запорожець за Дунаєм». Сюжет твору підказав Микола Костомаров. Прем'єра відбулася в 1863 році у Маріїнському театрі Петербурга, наступного року – у Великому театрі в Москві. Партію Караса виконував сам композитор. Через музичний твір композитор передав глядачам і слухачам світу інформацію про свою землю, ознайомив з побутом і традиціями українського народу. Незважаючи на ніби то комедійний характер опери, присутній в ній і потужний патріотичний імпульс. Однак, через утиски української культури з боку уряду царська цензура майже 20 років забороняла постановку опери. Це творіння великого майстра стало міцним підґрунтям національного мистецтва.

7 грудня 1865 року дирекція театрів звільняє Семена Степановича через втрату голосу, йому була призначена пенсія. В Москві Гулак-Артемівський захопився модним на той час на Заході спиритизмом, від предків-козаків він успадкував дар характерника-цілителя. Ще в Петербурзі співакові вдалося отримати офіційний дозвіл на таку діяльність.

У Москві Гулак-Артемівський оселився біля церкви Різдва у невеликому двоповерховому будиночку. Поголос про

лікувальні сеанси колишнього улавленого співака ширився з кожним днем.

Процес лікування відбувався так. Семен Степанович запрошував до свого кабінету кількох хворих, просив їх звернутися по допомогу до Бога. Потім він піднімав над пляшками з водою руки і стояв так хвилин з п'ятнадцять. Після цього запитував пацієнтів про їхні відчуття. Одних кидало в жар, інші скаржились, що їх морозило, когось уражав сильний біль. Цилитель просив їх зосередитися на своїх відчуттях, піднімав угору руки пильно дивлячись на присутніх. Дехто починав плакати, інші вмить засинали, багато хто стогнав. Сеанс тривав хвилин двадцять, після чого, всім давали випити зарядженої води. Після закінчення сеансу кожен пацієнт одержував флакон із зарядженою водою, яку цилитель радив пити як звичайний чай, категорично забороняючи вживати спиртне. Крім води, він заряджав і деревну олію, якою рекомендував змащувати хворі місця на шкірі. Лікував Гулак-Артемівський і своїм диханням, легенько дмухаючи на хворе місце. Багато пацієнтів одужували на першому ж сеансі, іншим доводилося відвідувати цилителя тривалий час.

Дві третини відвідувачів були прості селяни, з котрих він поводився, як дбайливий батько. Біля його оселі завжди була велика і строката юрба людей. Розмовляючи з хворими, Семен Степанович читав уголос з Євангелія, постійно промовляючи: аби вилікувати тіло людини, необхідно вилікувати душу. Коли пацієнт намагався віддячити, він відхиляв: «Це не мистецтво, а дар, і я не маю права брати за нього винагороду». Він практикував понад 10 років, зцілив тисячі невиліковних хворих.

Пам'ятав Семен Гулак-Артемівський своє походження, знав історію України, не цурався на чужині рідної мови. Семен Степанович мріяв про Українську державність. Працював над Конституцією ідеальної країни, текст якої велів покласти собі в труну.

Помер Семен Гулак-Артемівський у квітні 1873 року від запалення легень, похований в Москві на Ваганьковському кладовищі. На могилі встановлена колона. З одного боку нанесені ім'я, дати народження і смерті, а з другого – напис: «Композитор, співак, автор опери «Запорожець за Дунаєм».

Валентина ФАБРИЧЕНКО,
організаторка екскурсій
Національного історико-культурного заповідника
«Качанівка»

**У базі даних
«Український
мартиролог ХХ ст.»
доступна інформація
про 111 731
репресовану особу**

У середині квітня база даних «Український мартиролог ХХ ст.» поповнилася картками ще про 1361 постраждалу особу, у тому числі 65 фотодокументами. Про це повідомляє Державна архівна служба України.

Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів опрацював інформацію Центрального державного архіву громадських об'єднань та українці, державних архівів Житомирської, Полтавської, Сумської та Черкаської областей. Відтепер у зазначеній базі даних доступна для широкого кола користувачів інформація про 111 731 репресовану особу.

Ознайомитися з даними можна за посиланням: <https://archives.gov.ua/um.php>

«Український мартиролог ХХ ст.» – це інформаційно-пошуковий інтернет-проект, що розміщений на офіційному вебпорталі Державної архівної служби України та містить стислу інформацію про жертви репресій 1920 – 1950-х років: фотопортрет або кілька фотографій (за наявності), ім'я жертви та коротка характеристика роду занять, дати життя, відомості щодо реабілітації, посилення на архів, де зберігаються архівно-слідчі справи та інші дотичні матеріали.

Базу даних «Український мартиролог ХХ ст.» презентував Голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов 6 листопада 2020 року.

Відійшов у вічність історик Сергій Білокінь

У віці 74 роки 14 квітня помер доктор історичних наук, професор, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка,

Сергій Іванович Білокінь

Сергій Білокінь 1971 року закінчив історичний факультет Київського університету, 1974 року – аспірантуру на філологічному факультеті Московського університету. У 2000 році захистив докторську дисертацію на тему «Масовий терор як засіб державного управління в СРСР, 1917 – 1941 рр.: Джерелознавче дослідження» (2000).

Лауреат Шевченківської премії 2002 року за книгу «Масовий терор як засіб державного управління в СРСР».

Сергій Білокінь також досліджував життя та творчість французького поета українського походження В. Гриценка.

Є упорядником, науковим редактором і автором першого тому другого, уточненого чотиритомного видання Української малої енциклопедії, що вийшов 2016 року у київському Університетському видавництві «Пульсар».

Помер Сергій Білокінь під час проходження лікування у США.

Затверджена Програма сприяння функціонуванню української мови як державної

Розпорядження про затвердження цієї обласної Програми підписав начальник Чернігівської ОВА В'ячеслав Чаус.

«Чернігівщина стала 15-ою областю в Україні, де затверджено регіональну мовну програму. Для прикордонної області це вкрай важливий документ, який сприятиме створенню необхідного підґрунтя для закріплення української в усіх сферах суспільного життя», прокоментував Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь.

Документ передбачає три складові:

контроль за розвитком та функціонуванням української мови, зокрема аналіз репертуару театрів, вивчення мережі українознавчих, народознавчих музеїв та етнографічних кімнат у навчальних закладах;

популяризація української мови як державної, зокрема створення фонду аудіозаписів творів письменників Чернігівщини, поповнення фондів бібліотек; проведення різноманітних конкурсів, фестивалів, лекторіїв;

підвищення рівня культури професійного мовлення, придбання музейних аудіогідів, проведення мовних курсів.

Усе планується реалізувати в три етапи до 2029 року за рахунок обласного бюджету, бюджетів місцевого самоврядування.

Програма «Власна справа» урядового проєкту «єРобота»

115 мешканців області стали переможцями на отримання мікрогранту на створення або розвиток власного бізнесу за час дії програми (з липня 2022 року). В результаті її реалізації ними передбачається створення 264 нових робочих місць. Загальна сума фінансової підтримки від держави склала понад 27 млн грн.

Відтак в області з'являються заклади харчування, кав'ярні, пекарні, салони краси, швейні цехи, автомайстерні, дитячі студії тощо. Реалізуються бізнес-ідеї щодо виробництва бетону, паливних пелет, металевих печей-буржуйок та навіть дзеркал, а також рослинної олії, консервів та напівфабрикатів. Розширюється і сфера послуг, серед яких послуги з деревообробки, будівельні та бухгалтерські.

У нинішньому році передбачено 20 хвиль подачі заяв для участі у програмі «Власна справа», по 4-х з них вже визначено переможців. Ними стали 34 мешканці області, які зобов'язалися створити 87 нових робочих місць. Серед бізнес-ідей, які будуть реалізовуватися в області, – створення курячої екоферми, сервісного центру, СТО, фітнес-клубу, гру-

мінг-салону, надання послуг клінінгової компанії, послуг з утеплення будинків, ландшафтного дизайну та обрізки дерев, медичних послуг тощо.

У Чернігові сфера послуг поповниться послугами з ландшафтного дизайну та обрізування дерев, розширяться та вдосконалять спектр послуг вже діючі швейне підприємство, кав'ярня. У Коропі незабаром відкриється фітнес-клуб. В Куликівці послуги з приготування та доставки суші буде надавати землячка, яка теж серед отримувачів мікрогранту на бізнес.

Програма «Власна справа» урядового проєкту «єРобота» передбачає надання фінансової підтримки від 50 до 250 тис грн. в залежності від кількості створених робочих місць.

Грантові кошти можна витратити на придбання обладнання, закупівлю сировини та матеріалів, сплату оренди, послуги маркетингу та реклами, лізингу та комерційної концесії.

Подати заявку на участь у проєкті «єРобота» можна через портал Дія: <https://is.gd/KT7RoW>

Консультації на каналі онлайн-підтримки в Telegram <https://t.me/pitrymkaDSZChernigiv>

37 шкіл отримали допомогу від фінських благодійників

Міжнародна неурядова організація Finn Church Aid (фінська організація) продовжує підтримувати школи Чернігівської області. Цього разу навчальні заклади отримали обладнання, необхідне для облаштування укриттів.

Обладнання надійшло в рамках проєкту «Безпечно повернення до навчання», який фінансує Європейський Союз. В середньому кожна школа отримує телевізор, обігрівач, кулер та комплектуючі до них. Крім того, школам за окремими запитами надають обігрівачі, тепловентилятори, масляні радіатори та конвектори.

Це вже не перша допомога від фонду. Так, фінські партнери замінили вікна у двох школах обласного центру, займаються ремонтом укриттів у Менській громаді, планують встановити тимчасові навчальні центри в Михайло-Коцюбинському та Іванівці.

За кошти обласного, місцевих бюджетів, різних благодійних організацій за період з червня 2022 року до квітня 2023 року приведено у готовність укриття в 243 закладах загальної середньої освіти.

Вітання громадській організації «Сяйво Сіверщини»

Щиро вітаємо дружній ГО колектив «Сяйво Сіверщини» та її ідейну натхненницю Ірину Березинець з 10-ти річним ювілеєм організації! Захисники прав та інтересів малого бізнесу нашої рідної Чернігівщини, активні учасники нормотворчої діяльності в Україні, волонтери, які допомагають військовим і родинам загиблих, ініціатори та організатори заходів «Єдина родина Чернігівщини» та «Єдина родина України». Достойна великої шани діяльність з роботодавцями Чернігівського обласного об'єднання організацій роботодавців «Сіверщина» ГО «Сяйво Сіверщини» поєднує довгорічна плідна співпраця – велика низка спільних заходів та акцій, метою яких була та є популяризація і підтримка підприємництва як рідної Сіверщини, так і всієї України. Один із спільних проєктів, що є гордістю для наших організацій – започаткований в 2017 році унікальний в Україні Бізнес-фест «Разом до успіху», який згуртував не тільки підприємців Чернігівщини, місцеві органи влади та самоврядування, а й жителів та гостей Чернігова протягом п'яти років поспіль!

Обласна організація роботодавців «Сіверщина»

Лікарні отримують автомобілі швидкої допомоги та обладнання

Міністерство охорони здоров'я України продовжує працювати над забезпеченням лікарень обладнанням. Так, лікарні Чернігівської області від початку повномасштабного вторгнення вже отримали 26 автомобілів швидкої медичної допомоги та низку обладнання.

Серед отриманого: ангиограф, 14 анестезіологічних апаратів, 9 апаратів вакуумної терапії ран, два електрохірургічні апарати, три рентгенівські апарати, 10 пересувних рентгенівських апаратів, 22 УЗД-апаратів, 100 ШВЛ-апаратів, 27 електрокардіографів, дві одиниці ендоскопічного обладнання, 9 капнографів, 10 кисневих станцій, комп'ютерний томограф, 257 моніторів пацієнта, 19 кисневих концентраторів, реабілітаційне та лабораторне обладнання.

Міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко днями під час візиту в область заявив: «Повномасштабна війна, розв'язана росією, безумовно, створила навантаження на всю медичну систему України. Однак, в цих умовах пріоритетним для нас є не лише підтримати, а й зробити все можливе, аби система охорони здоров'я розвивалася та модернізувалася. Саме тому ми об'єднуємося та разом із органами місцевого самоврядування за допомогою коштів державного бюджету, проєктів Світового банку, Глобального фонду й коштів рахунку UNITED24 продовжуємо забезпечувати лікарні таким необхідним медобладнанням».

Сапери продовжують розмінування території області

Впродовж лише одного тижня, з 17 по 24 квітня, розрахунками Аварійно-рятувального загону спецпризначення Головного управління Держслужби з надзвичайних ситуацій України у Чернігівській області відпрацьовано 42 звернення, під час яких вилучено та вивезено 69 вибухонебезпечних предметів.

26 квітня саперами ДСНС України було здійснено ще 5 залучень по очищенню територій від вибухонебезпечних предметів. За їх результатами піротехніками було виявлено та вилучено 5 одиниць вибухонебезпечних предметів, а саме 2 касетні елементи від реактивної системи залпового вогню «Ураган», 3 артилерійські снаряди, які були виявлені у населених пунктах області.

Вибухонебезпечні предмети знищені фахівцями-піротехніками з дотриманням правил безпеки. Загалом з початку бойових дій саперами ДСНС вилучено понад 51,5 тисячі боєприпасів та відреговано на понад 4,5 тисячі викидків.

Рятувальники звертаються до громадян з проханням не хестувати заходами безпеки. Особливо це стосується мешканців тих населених пунктів, на території яких відбувались активні бойові дії, а також які перебували під окупацією російськими військами. У разі виявлення вибухонебезпечних предметів необхідно обов'язково негайно повідомити відповідні екстрені служби по лінії «101» або «102».

Повідомляє Служба безпеки України

СБУ ідентифікувала ще двох рашистів, які грабували та стріляли у мирних жителів Чернігівщини

Служба безпеки встановила особи ще двох російських окупантів, які вчиняли воєнні злочини під час тимчасового захоплення частини Чернігівської області.

Одним з них є командир міномету 2-го мінометного взводу 55-ої окремої мотострілецької бригади, молодший сержант Магвал Бурун-Чиргал. За даними слідства, у березні 2022 року він вдерся до одного з домоволодінь у селищі Ягідне. Погрожуючи вогнепальною зброєю, він вигнав на двір дівчину та хлопця, які переховувались у підвалі будинку, та відібрав в них мобільний телефон, ноутбук і гроші. Потім загарбник «вибивав» з потерпілого «знання» у тому, що він нібито є військовослужбовцем ЗСУ.

На підставі зібраних слідчими СБУ доказів, суд визнав російського окупанта винним за ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу

України (порушення законів та звичаїв війни), та призначив йому 12 років ув'язнення заочно.

Крім того, ідентифіковано ще одного рашиста, який у лютому минулого року стріляв з автомату у двох мирних мешканців селища Сибереж. У наслідок обстрілу місцева жителька отримала вогнепальне поранення. За даними слідства, зловмисником виявився військовий 74-ї окремої мотострілецької бригади ЗС РФ. Слідчі Служби безпеки заочно повідомили йому про підозру у вчиненні воєнного злочину.

За обома фактами тривають комплексні заходи для притягнення винних до відповідальності.

Розслідування проводили співробітники СБУ Чернігівської області за процесуального керівництва обласної прокуратури.

СБУ повідомила про підозру колишній співробітниці міграційної служби Луганщини, яка добровільно перейшла на бік ворога

Служба безпеки України збрала докази колабораційної діяльності на колишню співробітницю міграційної служби Луганщини, яка добровільно перейшла на бік ворога.

Після захоплення смт. Станиця Луганська 34-річна жінка добровільно пішла на співпрацю з окупаційною владою та погодилася на пропозицію зайняти посаду начальника відділу міграційної служби у Станицько-Луганському РВ ВС так званого «мвд лнр».

Перебуваючи на «посаді», зловмисниця виконувала вказівки окупантів щодо примусової «паспортизації» місцевого населення. Колаборантка через ворожі ЗМІ закликала жителів тимчасово окупованої території отримувати паспорти російської федерації, переконаючи мешканців району у тому, що росія тут назавжди.

На підставі зібраних доказів слідчі СБУ повідомили ворожій поплічниці про підозру за двома статтями Кримінального кодексу України: ч. 7 ст. 111-1 (добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території); ч. 2 ст. 111 (державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану).

Наразі колаборантка перебуває на тимчасово окупованій території сходу України. Співробітники Служби безпеки проводять комплексні заходи для притягнення її до відповідальності.

Розслідування злочинної діяльності ворожої поплічниці проводять співробітники СБУ у Чернігівській області за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

